

NORDOSTSKÅNSKA SKÄRGÅRDSKUSTENS FÅGLAR

- med resultat från kustinventeringen 1983 och 1984

Hans Cronert

Åke Svensson

Nordöstra Skånes Fågelklubb

Länsstyrelsen i Kristianstad län

NORDOSTSKÅNSKA SKÄRGÅRDSKUSTENS FÅGLAR - med resultat från kustinventeringen 1983 och 1984.

Hans Cronert och Åke Svensson

Rapporten utgör en av länsstyrelsens publicerade inventeringar av värdefulla naturområden och utgör också Supplement nr 2 till Nordöstra Skånes Fågelklubbs tidskrift SPOVEN.

Länsstyrelsen har tidigare givit ut en rapport som behandlar den nordostskånska skärgårdskusten; "KUSTSTRÄCKAN FÅRABÄCK - EDENRYD, HISTORISK MARKANVÄNDNING OCH NATURVÄRDEN" (Ekologgruppen 1983).

Författarna är ensamma ansvariga för rapportens innehåll och bedömningar.

Inventeringen 1983 och 1984 utfördes med ekonomiskt stöd från länsstyrelsen i Kristianstads län.

Tryck: Länsstyrelsen i Kristianstads län
Tryckort: Kristianstad
Upplaga: 400
År: 1991

Innehållsförteckning

SAMMANFATTNING	2
INLEDNING	3
MATERIAL OCH METODER	3
Kustinventeringen 1983/84	3
Förteckning över kustens fåglar och redovisning av några ornitologiskt intressanta områden innanför stranden	3
Områdets betydelse för rastande och övervintrande sim-, vadar- och måsfåglar samt något om kusten som sträcklokal	6
BIOTOPBESKRIVNING	6
Fårabäck - Landön	6
Landön - Bodarna	6
Bodarna - Nymölla	7
Nymölla - Valje	8
Ängholmarna	8
Gruarna	8
Innanför stranden	8
RESULTAT	8
Kustinventeringen 1983/84	8
Funna bon av några jaktbara sjöfåglar i förhåll- lande till antalet par gråtrutar	14
Förteckning över kustens fåglar och beskrivning av några ornitologiskt intressanta områden innanför stranden	14
Områdets värde för rastande och övervintrande sim-, vadar- och måsfåglar samt något om kusten som sträcklokal	15
DISKUSSION	16
FÖRSLAG TILL NATURVÅRDSÅTGÄRDER	18
SLUTORD	20
REFERENSER	20
APPENDIX	21

SAMMANFATTNING

I denna rapport redovisas resultaten från Nord-östra Skånes Fågelklubbs inventering av den nordostskånska skärgårdskusten och öarna mellan Fårabäck och Valje 1983/84. En jämförelse görs med inventeringar gjorda 1939 och 1980 och med uppgifter som berör mellanliggande år. Vidare redovisas en förteckning över observerade och häckande fåglar längs kusten och en avgränsad bit innanför stranden. Slutligen tas några ur ornitologisk synpunkt särskilt värdefulla områden upp och lämnas förslag till åtgärder för bevarande och förbättrande av de ornitologiska värdena inom dessa.

Kuststräckan mellan Fårabäck och Valje hyser en art- och individrik kustfågelfauna. Vid inventeringen 1983/84 häckade sammanlagt 7600 par av de 33 inventerade strand- och vattenanknutna fågelarterna. Trut- och måsfåglarna dominerade antalsmässigt (6600 par, varav 5300 par gråtrut). Bland simfåglarna var ejdern vanligast (266 par) följt av gräsand (96 par), kanadagås (79 par) och knölsvan (76 par). Strandskatan med sina ca 105 par dominerade bland vadarfåglarna, följt av rödbenan med ca 75 par.

Bland mer ovanliga arter kan nämnas den sällsynta och i Sverige hotklassade sydliga rasen av kärrsnäppa som häckade med 8-9 par. Flera arter har sina enda skånska häcklokaler här, tex roskarlen och skräntärnan som fanns med 8-10 respektive 13 par. Stjärtanden, bläsanden, snatteranden och svärtan är alla sparsamt förekommande i södra Sverige och noterades med något enstaka upp till fem-sex par.

Många arter visar, sett både ur ett kortare och ett längre tidsperspektiv, stora variationer i antal häckande par. Vissa arter har ökat, medan andra har minskat mellan 1939 och första halvan av 1980-talet, respektive mellan 1980 och 1983/84. I vissa fall följer förändringarna generella mönster, tex knölsvanens, ejderns och gråtrutens expansion.

En viktig faktor, som påverkat och framgent också kommer att ha avgörande betydelse för antalet par av och artsammansättningen på öarnas och strandängarnas häckfåglar, är förekomsten och intensiteten av beteshävd. Den minskade hävden på öarna har sannolikt varit den främsta orsaken till att större strandpiparen, roskarlen och rödbenan bara fanns kvar med några få par. Den försämrade hävden har troligen också bidragit till att bestånden av fisktärna, silvertärna, fiskmåsk och skärpiplärka minskat kraftigt. Kärrsnäppans minskning längs kusten sedan 1930-talet har också sin grund i

minskad betesintensitet och tilltagande förbuskning.

Följande områden hyser eller har förutsättningar att hysa stora ornitologiska värden och föreslås hög prioritet vad gäller bevarande och skötselåtgärder:

- * Strandängarna mellan Östra Hammaren och Karingören samt sandheden väster om Landön
- * Strandängarna i anslutning till Vannebergaholmen och Lyngbyholm
- * Vannebergaholmsfuret (norr om Landön)
- * Strandängen norr om vägen mellan Tosteberga och Bodarna
- * Strandängarna, de strandnära öarna och buskmarkerna mellan Tosteberga ängar och Takholmen
- * Strandängarna i anslutning till Långholmarna samt buskmarkerna mellan Krogstorp och Edenryd
- * Några av de större öarna bland Ängholmarna

INLEDNING

Skånes enda skärgård är belägen utanför landskapets nordöstra kust, på gränsen till Blekinge. Hanöbukts mjuka sandstrand bryts här av moränkustens mer flikiga och varierande strandtyper. Utanför kusten ligger två ögrupper, Ängholmarna och Gruarna, bestående av ett femtiotal mindre öar och skär.

De första ornitologiska uppgifterna från kuststräckan nedtecknades i mitten på 1800-talet (Wallengren 1849, Gadamer 1852). Ängholmarnas häckfåglar inventerades första gången 1939 (Hallberg 1941). Ängholmarnas fågelfauna har sedan 1942 följts i samband med nära nog årliga ringmärkningsbesök (Schönbeck 1987). Den första heltäckande kustinventeringen utfördes i Skånes Ornitologiska Förenings regi 1980 (Elmfors 1980).

Det rika fågellivet uppmärksammades tidigt och 1913 fridlystes genom lotsverkets försorg Lägerholmen, den yttersta ön bland Ängholmarna. Efter hemställan från Skånes Ornitologiska Förening avsattes 1972 flertalet öar utmed kuststräckan som djurskyddsområde med beträdnadsförbud under fåglarnas häckningsperiod (1 mars till 30 juni). Hela kuststräckan, undantaget viss bebyggelse, har landskapsbildsskyddsförordnande. Tosteberga ängar avsattes som naturreservat 1963. Det rika fågellivet var ett av flera reservatsmotiv.

På grund av områdets stora värde för häckande kustfåglar ansåg Nordöstra Skånes Fågelklubb det angeläget att följa upp inventeringen från 1980. Kortsiktiga förändringar i fågelsamhället skulle därmed kunna belysas. Ytterligare belägg för de förändringar som skett sedan slutet av 1930-talet skulle också erhållas.

I Nordöstra Skånes Fågelklubbs regi genomfördes således en inventering av de häckande kustfåglarna under 1983/84. Resultaten från inventeringen presenteras i denna rapport. Översiktligt beskrivs också den övriga häckfågelfaunan utmed kusten samt områdets betydelse som rast- och övervintringslokal.

MATERIAL OCH METODER

Kustinventeringen 1983/84

Kusten och de strandnära öarna delades in i tre områden, A - Fårabäck till Bodarna, B - Bodarna till Nymölla och C - Nymölla till Valje (figur 1). För varje område utsågs en huvudansvarig person som tillsammans med medhjälpare utförde inventeringsarbetet. Huvuddelen av inventeringen utfördes 1983 med vissa kom-

pletteringar under 1984.

Områdena, som delades in i mindre avsnitt (i de flesta fall omfattande 500 - 1500 m strandlinje), besöktes 3-4 gånger från slutet av april till mitten av juni (område A och B) respektive 2-3 gånger från början av maj till början av juni (område C). Figur 1.

Vid inventeringsbesöken genomsöktes hela eller delar av områdena. För varje avsnitt registrerades arter, antal, revirbeteenden, häckningsindicer, förflyttningar mellan olika avsnitt m m. En gemensam utvärdering gjordes slutligen utifrån fältanteckningarna från de tre områdena i syfte att få en så enhetlig bedömning som möjligt.

Utvärderingen gick till så att samtliga par och revirhävdande hanar summerades inom varje avsnitt och för varje besök. Hänsyn togs till lokala förflyttningar och antal i angränsande avsnitt. Antalet häckande par räknades sedan ut inom varje avsnitt, definierat som antal par eller hanar som setts vid minst två tillfällen. Vid utvärderingen har också uppgifter om bofynd utnyttjats. För skärpiplärkan bedömdes häckande par föreligga om enstaka individ av arten setts på samma plats vid minst två tillfällen. Genom att delar av område C bara besöktes två gånger, har sannolikt antalet par av flera arter underskattats inom området.

Ängholmarna inventerades i huvudsak under 1984. Samtliga öar besöktes minst två, i några fall tre gånger, från slutet av april till början av juni. Lägerholmen och Gruarna besöktes en gång vardera under 1983 och 1984. Inventeringsarbetet koncentrerades till boletning men även andra häckningsindicer liksom revirbeteenden noterades. Öarnas belägenhet framgår av fig 2.

Vid utvärderingen fick, på grund av att det i de flesta fall enbart gjordes två besök på öarna, observationerna från de enskilda besöken tillmätas stor betydelse. I en del fall har därför observationer från ett besök tolkats som häckande par under förutsättning att fåglarna visat revir- eller andra häckningsbeteenden.

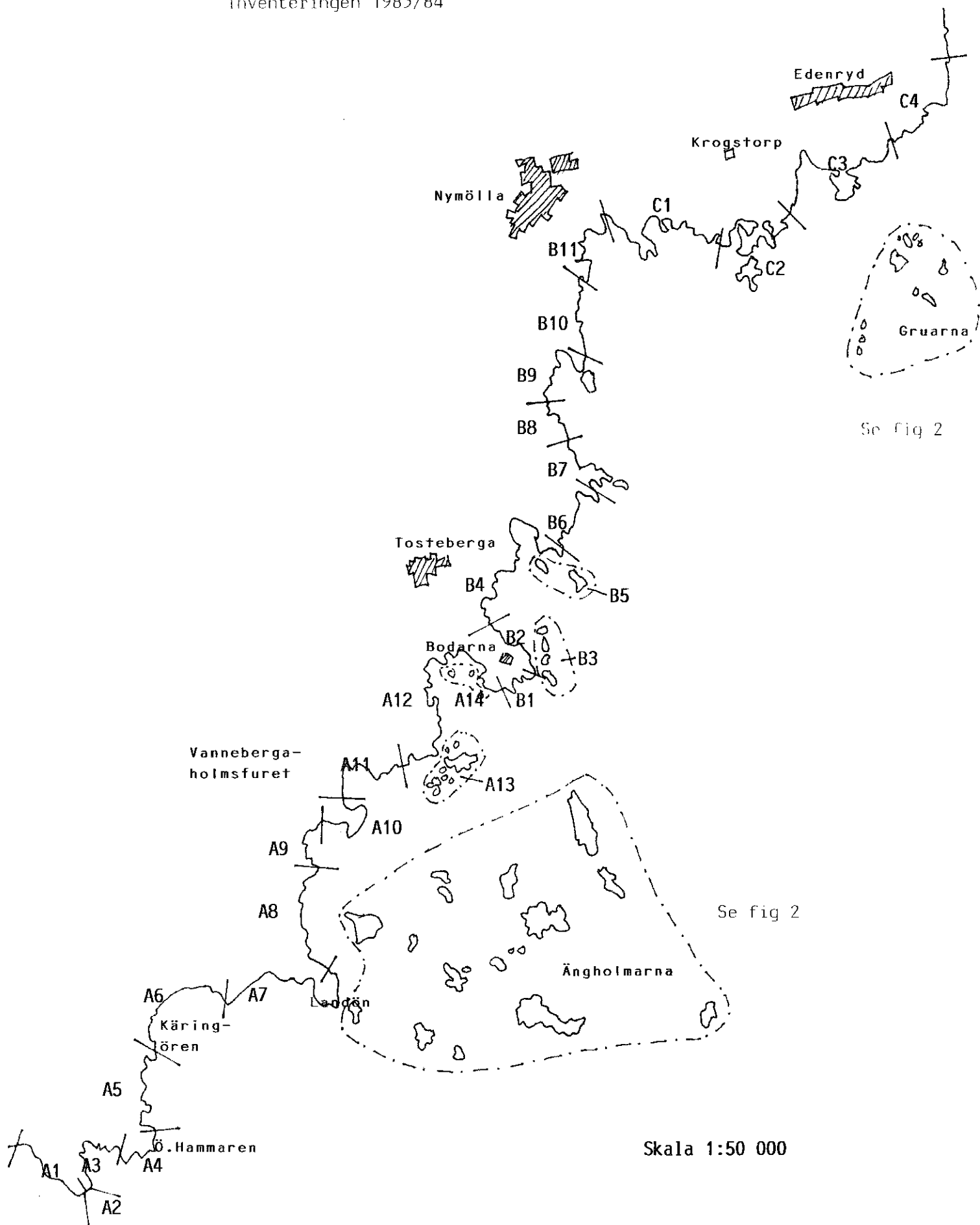
För att bättre kunna jämföra inventeringsresultaten med 1980 års inventering, har SkOF:s primärmaterial utvärderats på motsvarande sätt.

Förteckning över kustens fåglar och redovisning av några ornitologiskt intressanta områden innanför stranden

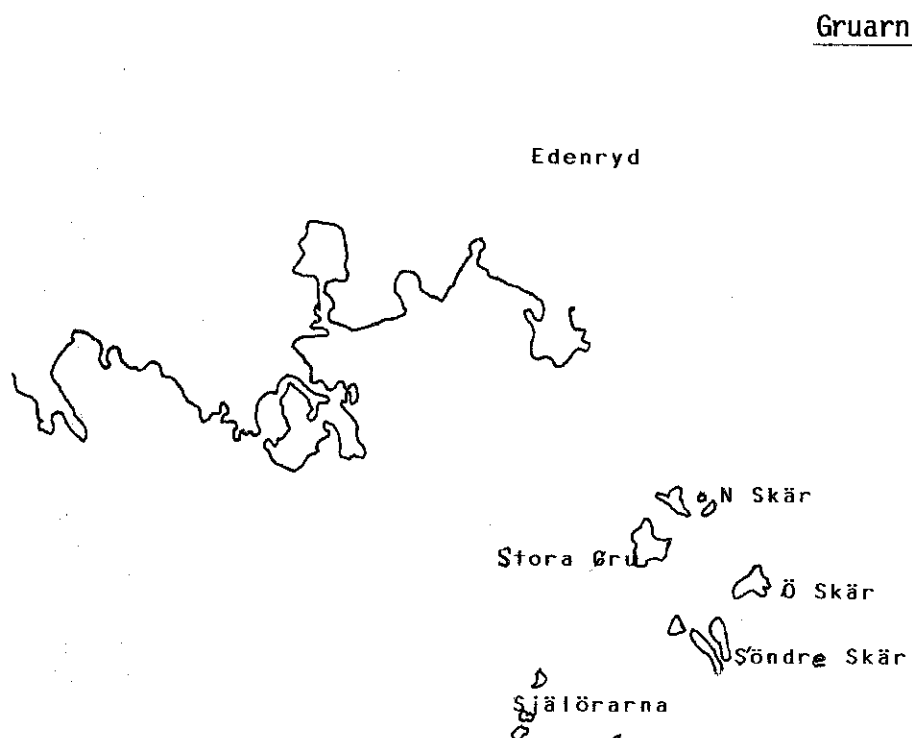
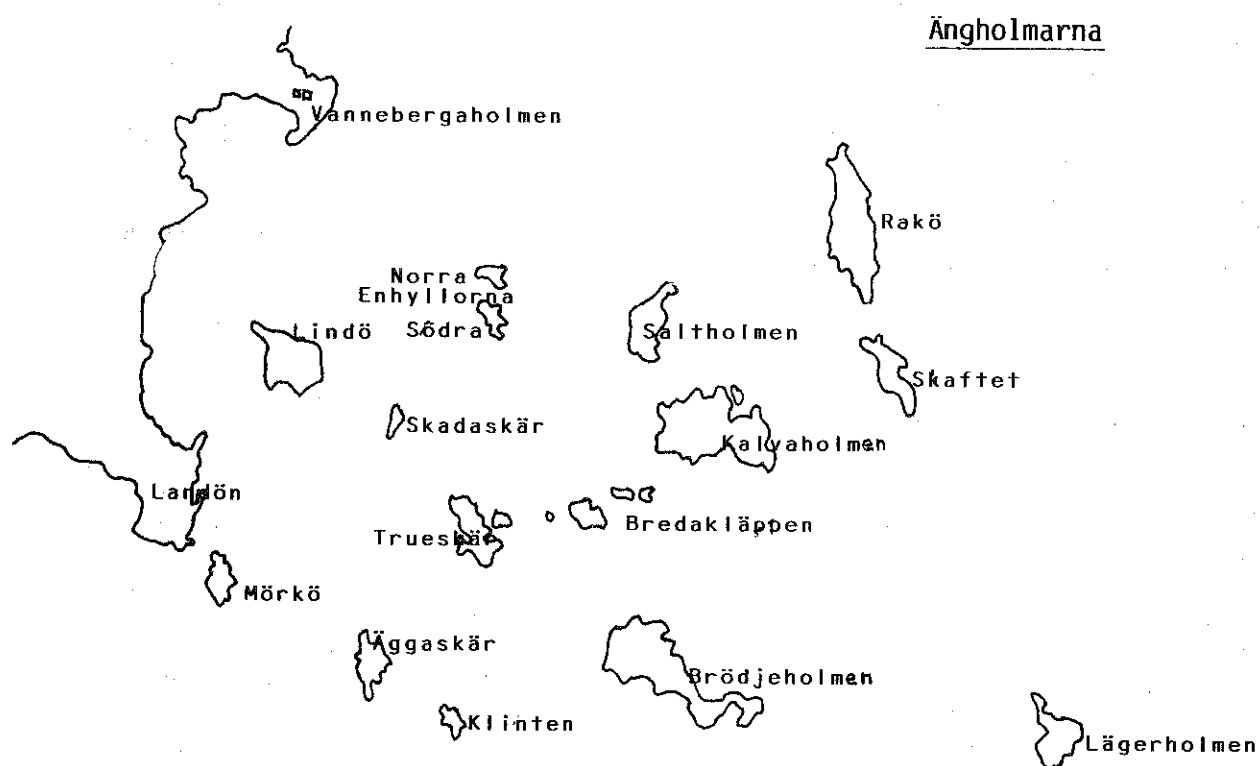
För skärgårdskusten och öarna, dvs det landskapsbildsskyddade området mellan Fårabäck och Valje, redovisas en förteckning över observerade och häckande fåglar.

Redovisningen av fågelfaunan bygger främst

Figur 1. Områdes- och avsnittsindelning av kusten vid inventeringen 1983/84

Figur 2. Ängholmarnas och Gruarnas öar och större skär

på iakttagelser gjorda under Atlasinventeringen, 1974-1983 (Sveriges Ornitologiska Förening, opubl material), från observationer gjorda under kustinventeringen 1983/84 och exkursioner gjorda under perioden 1980-1984. Redovisningen är gjord i form av en artlista där samtliga kända häckande och observerade fåglar fram t o m 1984 redovisas.

Några områden av speciellt värde ur ornitologisk synpunkt har behandlats utförligare.

Områdets betydelse för rastande och övervintrande sim-, vadar- och måsfåglar samt något om kusten som sträcklokal

Inga riktade undersökningar har utförts, med undantag för en del andfågelräkningar under 1970-talet och regelbundna gåsräkningar under 1980-talet i Nordöstra Skånes Fågelklubbs regi. Däremot har området besökts flitigt av under-tecknade och andra ornitologer under alla årstider. Sammantaget bör därför en god bild av de rastande, övervintrande och flyttande fåglarna ha erhållits.

BIOTOPBESKRIVNING

De kuthäckande fåglarna och då framför allt vadarna är beroende av hur stranden och de strandnära områdena ser ut. Strandtopografin, över och under vattenlinjen, liksom markhävden har avgörande betydelse för fåglarnas möjligheter till födosök. Strandens utseende spelar också viktig roll när det gäller fåglarnas möjligheter att finna skydd för bon och ungar under häckningsperioden.

Kuststräckans mellan Fårabäck och Valje är ca 15 km lång, fågelvägen. Strandlinjen är dock avsevärt längre beroende på den flikiga strandtopografin. Den uppmätta längden är beroende av skalan på den karta man väljer att använda.

Hela kuststräckan är i olika avseenden präglad av människans utnyttjande för djurbete, odling, bebyggelse, hamnar, badplatser m m. Vi har därför ansett det angeläget att göra en så utförlig biotopbeskrivning som möjligt för såväl de strandnära partierna som öarna under inventeringsåren 1983 och 1984.

Områdets markanvändning 1983 har beskrivits av Ekologgruppen (1983) och redovisas i appendix, fig I - IV. Biotopbeskrivningen som följer nedan bygger till en del på denna, men kompletteringar har gjorts framför allt i fråga om strandkaraktärer som är av betydelse för fåglarnas förekomst.

Området innanför stranden beskrivs bara översiktligt och med betoning på avsnitt som hyser en speciellt värdefull fågelfauna.

Fårabäck - Landön (avsnitt A 1 till A 7)

Längs hela sträckan sker betesgång fram till och ut i havet, utom vid Landön. Här når istället bebyggelse, buskar och träd nästan ända ner till vattnet.

Stranden från Fårabäck till och med Östra Hammaren är ganska brant och består av stenig och blockig morän (A 1 - A 4). Västra Hammarens sydspets och den inre delen av viken mellan Hamrarna utgör undantag med förekomst av sank partier och långgrund strand. Utanför Västra Hammaren ligger en liten blockrik ö, Måkeskär (A 2).

Mellan Östra Hammaren och udden 500 m norr därom, är betesmarken i stor utsträckning sank i och en bra bit innanför strandlinjen (A 5). Vattenstranden är ganska långgrund och i vattnet finns mycket uppstickande block och en holme, Terraholmen, uppbyggd av grus och sand. Holmen förbinds med land genom en sandrevel som under lågvattenperioder höjer sig över vattenytan.

Norr om ovannämnda udde ändrar stranden karaktär. Den sandiga heden sluttar här ner mot den grunda bukt som i öster begränsas av en moränudde, Karingören (A 6). En lång, vid lågvatten uppstickande sandrevel, sträcker sig från söder ett par hundra meter ut i bukten. Nordost om Karingören är stranden grusigare och brantare och möter efter några hundra meter den första bebyggelsen vid Landön (A 7).

Landön - Bodarna (avsnitt A 8 till A 14)

Från Landön till udden som utgör gräns för viken söder om Vannebergaholmen är den betade strandängen bara inom begränsade partier sank (A 8). Vattenstranden är sandig/dyig och ganska långgrund. Strandavsnittet utnyttjas i stor utsträckning av promenerande människor från Landön och den vanligtvis välbelagda campingplatsen där (lösspringande hundar har flera gånger iakttagits under fåglarnas häckningstid).

Från viken söder om Vannebergaholmen till fiskebodarna på Lyckeboaudden är stranden långgrund och innanförliggande betesmark ofta sank och tuvig (A 9 - A 11). Detta framträder speciellt i vikarna på ömse sidor om Vannebergaholmen där diken och källflöden med järnrikt, rostfärgat vatten mynnar ut.

Inre delen av Vannebergaholmen har mycket kortbetad, tufri vegetation med små gölar och kanaler, påminnande om ett marskland i miniatyr. Enligt uppgift är gölarna och kanalerna resultat av grästorvtäkt utförd för ganska länge sedan. Den likaledes kortbetade Lyngbyholm står i sin norra del i förbindelse med land vid lågvatten.

Norr om Lyngbyholm och i stort sett ända fram till bäckmynningen innanför Bäckaskäret är betesmarken bevuxen med kraftiga enebuskage som når praktiskt taget ända ner till vatten (del av A 12). Bara korta avsnitt är långgrunda. Utanför Lyckebo udde finns en större betad ö, Hylleholm och tio mindre skär (A 13).

Den inre delen av viken väster om Bodarna är sandig/dyig och långgrund (del av A 12). Strandsnittet ut till Bodarna utgörs av blockig morän och vattenstranden sluttar brant (del av A 12). Några mindre holmar finns utanför (A 14).

Bodarna - Nymölla (avsnitt B 1 till B 11)

Betesgång sker längs hela kuststräckan från Bodarna till Skräbeåns utlopp vid Nymölla, frånsett ett mindre parti sydost om Tosteberga.

Udden nordost om Bodarna består av blockig morän och stranden är relativt brant (B 1 och del av B 2). Längre åt nordväst är stranden flack och långgrund. Här är strandängarna mycket kortsnaggade (del av B 2). Längst in i viken finns ett mindre bladvassbestånd (inom B 4).

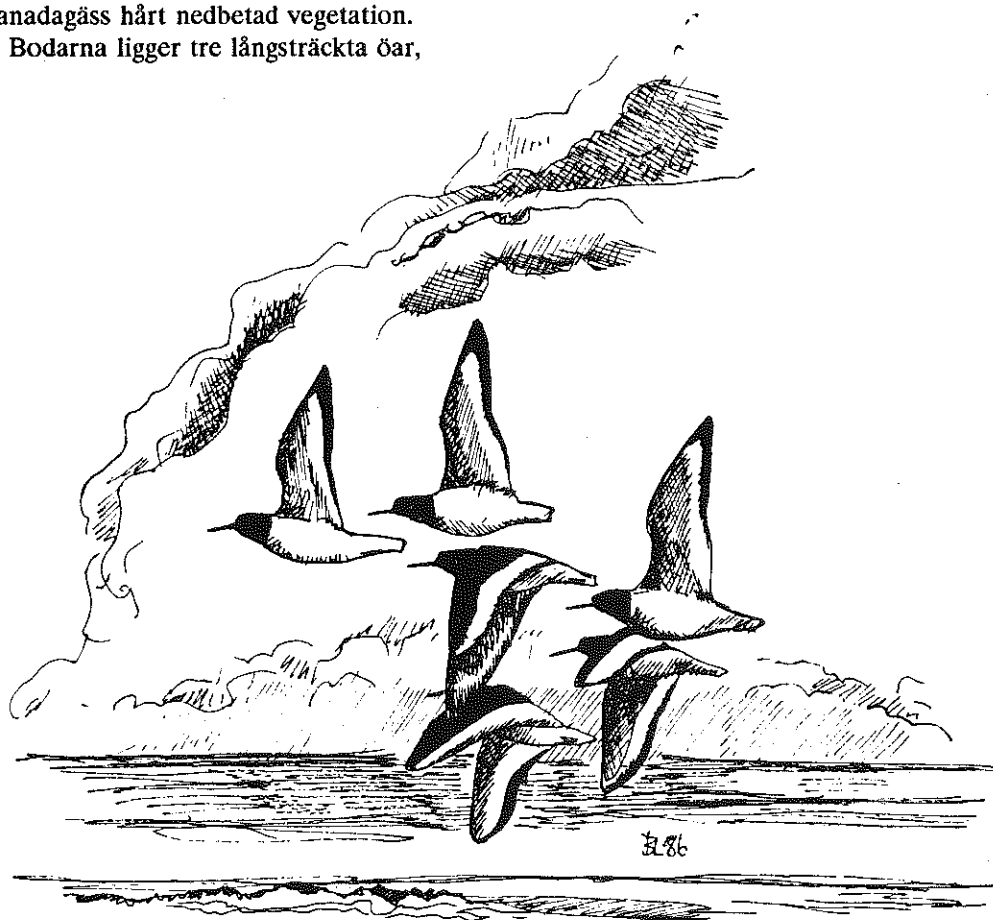
Utanför hamnen vid Bodarna finns en liten ö, med av kanadagäss hårt nedbetad vegetation. Öster om Bodarna ligger tre långsträckta öar,

Kristiansskär, Mellanskär och Långaskär, vilka alla har en av höga gräs och hundkåx dominerad vegetation (B 3).

I inre delen av Vångaviken finns en liten ö, Skabbeskär, med kortvuxna gräs och örter. Av öarna söder om Tosteberga ängar är Rustnings-skär den största (B 5). De små skären saknar vegetation, medan öarna närmast land har en växtlighet med låga gräs och örter. Rustnings-skärs flora är mer omväxlande och av den typ som finns på de större öarna utanför Landön.

Tosteberga ängar består huvudsakligen av relativt torra, steniga buskbevuxna ängsmarker, frånsett vid Vångaviken och Ålahaken, där mindre partier istället utgörs av fuktiga, sankastrandängar (del av B 4 - B 8). Sven-Åkas skär, beläget strax söder om Ålahaken består främst av stora stenblock.

Norr om Tosteberga ängar vidtar ett område med fuktiga, delvis sankastrandängar som sträcker sig upp till och med Takholmsviken (B 9). Stranden norr om den lilla strandnära ön Takholmen blir åter stenig och smalnar av till en liten betad remsa med innanför liggande lövskog (B 10). Väster om Skräbeåns mynning utvidgas åter det hävdade strandområdet och här finns en tuvig, fuktig strandäng (B 11).

Strandskatan var den vanligaste vadaren längs kusten

Nymölla - Valje (avsnitt C 1 till C 4)

Västra gränsen utgörs av industriområdet vid Nymölla pappersbruk. Viken som begränsas av den långsmala Oxaholmsudden i väster är grund och torrläggd till viss del vid lågvatten (del av C 1). Stranden är i den inre delen av viken sank och hävdas inte längre.

Stranden fram till Långholmarna utgörs av blockig morän (del av C 1). Beteshävderna är svaga och vegetationen domineras av högvuxna gräs och örter.

Vid Långholmarna är stranden flack och flertalet av de ursprungliga öarna skiljs från land och varandra bara genom fuktiga, delvis sankstråk (C 2). En del laguner har bildats. Den yttersta ön har kvar sin ökaraktär och är skild från de andra öarna av grunda vattenområden som torrläggd vid lågvatten.

De yttre delarna av Långholmarna hävdas bra och kortbetade tuvfria partier upptar en relativt stor del av ytan. Längre in mot land är betetrycket sämre och högvuxna gräs och örter samt buskar tar vid. Mot nordost finns lövskog nästan ända ner till vattnet.

I Bönviken mynnar ett dike som med sitt näringsrika vatten bidragit till uppgrundning och etablering av bladvass (inom C 3).

Sträckan från Bönviken till områdets östra gräns, söder om Valje, utgörs av betad blockrik moränstrand. Utanför stranden finns ett flertal mindre öar (del av C 3 - C 4). Förekomsten av fuktiga eller sank, långgrunda partier är begränsad.

Ängholmarna

Stranden på öarna liknar mycket den som finns utmed den innanför liggande kusten. Kanske är blockigheten mer uttalad. Förekomsten av grunda, sankviken är begränsad. På flera av öarna har det tidigare djurbetet upphört och på dessa växer en kraftig högrötsvegetation, dominerad av hundkäx och mållor, ända ut i strandkanten. En bit upp på stranden förekommer buskar i varierande omfattning. På de större öarna, Rakö, Kalvholmen, Lindö och Brödjeholmen, har en del av buskpartierna antagit närmast skogsliknande proportioner.

På flertalet av de öar som betades under 1983 och 1984 var hävderna ganska svaga och utbredningen av högvuxna gräs och örter därmed stor. De öar som hävdades var Rakö (får), Kalvholmen (ca 10 ungnöt), Saltholmen (5-6 får), Trueskär (2 får), Brödjeholmen (ca 10 ungnöt) och Lindö (ungnöt).

Gruarna

Gruarnas öar är, liksom Ängholmarna, uppbyggda av storblockig morän. Förekomsten av sank, grunda strandpartier är begränsad. De flesta öarna är små. Genom att de inte betas längre domineras vegetationen av högvuxet gräs och högrörter. Buskförekomsten är liten.

Innanför stranden

Vi har här valt att följa samma områdesavgränsning som Ekologgruppen använde vid sin markanvändningskartering 1983 (Ekologgruppen 1983), se figur I - IV i appendix. Inom området dominerar betesmarker, följt av åker, barrskog, lövskog och övrig mark.

Några partier är av speciellt ornitologiskt intresse. Dessa är:

- * Sandheden väster om Landön som utgörs av sandig, torr och öppen betesmark.
- * Vannebergaholmsfure, nordväst om Landön, som utmärks av partier med gles, grov-vuxen, högstammig tallskog.
- * De buskrika betesmarkerna mellan Tostebärga ängar och Gyetorp och vid Krogstorp som innehåller många arter av bär- och nöt-bärande buskar och i övrigt uppvisar en varierande vegetationssammansättning som är gynnsam för många småfågelarter.

RESULTAT

Kustinventeringen 1983/84

Resultaten från inventeringen presenteras med kommentarer art för art. Resultaten redovisas områdesvis i tabell 1, samt avsnittsvis i appendix, tabell I. I flera fall görs jämförelser med förekomst under tidigare år. Uppgifterna för Ängholmarna 1939 är hämtade ur Hallberg (1941). För 1980 baserar sig uppgifterna på vår utvärdering av primärmaterialet från SkOF:s kustinventering. Uppgifterna från Ängholmarna övriga år är hämtade från Schönbeck (1987).

Knölsvan 76 par

Häckade i enstaka par eller i små kolonier med totalt 76 par. Flest par fanns på öarna. Knölsvanen har under de senaste decennierna ökat kraftigt, speciellt i kustområdena (Karlsson & Kjellén 1984, SOF 1990). På Ängholmarna fanns den inte alls 1939. Under 1950-talet gjordes iakttagelser av enstaka par, 1962 häckade

8 par och 1975 häckade 10 par. Vid inventeringen 1980 hittades 20 bon och 1983/84 så många som 32 bon.

Kanadagås 79 par

Kanadagåsen har expanderat kraftigt sedan fyrtioalet, då den saknades som häckfågel utmed kusten. Expansionen tycks nu ha avstannat. Vid inventeringen 1983/84 hittades 79 bon mot 93 bon 1980.

Grågås 8 par

Häckade med 8 par på Ängholmarna. Vid inventeringen 1939 fanns inga grågäss alls här, medan 3 bon noterades 1980. Har utmed kusten, liksom i slättsjöarna, ökat under senare tid (Persson 1990).

Gräsand 96 par

Med totalt 96 par var gräsanden som väntat den vanligaste simanden. På Ängholmarna fanns det både 1980 och 1983/84 ca 40 par (31 respektive 39 bon funna). Jämfört med 1939 då 6 bon hittades så har sannolikt en ökning skett även om inventeringsintensiteten kan ha skiftat mellan de olika inventeringstillfällena.

Snatterand minst 5-6 par

Har etablerat sig i nordöstra Skåne under 1970-talet. Liksom övriga simänder är denna art svårinventerad. Minst 5-6 par bedömdes häcka, vilket antyder en fördubbling av antalet sedan 1980.

Stjärtand 1 par

Häcker mycket sällsynt och oregelbundet. 1983/84 observerades en hona med pull.

Bläsand 2 par

Bläsanden häcker mycket sällsynt i södra Sverige och bofynd är mycket ovanliga. 2 par bedömdes häcka 1983/84 och 3 par 1980.

Kricka minst 10 par

Häckade med enstaka par längs kusten och på Ängholmarna, totalt minst 10 par. Vid inventeringen 1980 uppskattades antalet till 5-6 par.

Skedand 7-8 par

Häcker sparsamt och fanns med uppskattningsvis 7-8 par 1983/84. Har minskat på Ängholmarna. 1939 häckade minst 4 par, under första halvan av 1980-talet bara 1 par. Den minskade beteshävdén kan vara en förklaring.

Gravand 50-54 par

Arten, som är svårinventerad, bedömdes häcka med 50-54 par. Utmed kuststräckan Nymölla - Valje är antalet par troligen underskattat. På Ängholmarna fanns 3 par 1980 och 4 par

1983/84 vilket visar på en drastisk minskning sedan 1939 då inte mindre än 20 par häckade. Orsaken till minskningen är inte känd.

Vigg 17 par

Under inventeringsåren 1983/84 uppskattades antalet häckande par till 17. Vid inventeringen 1980 bedömdes 52 par häcka, varav 30 par i anslutning till den stora skrattnåskolonin på Gruarna. Minskningen kan bero på att det inte fanns kvar några större skrattnåskolonier 1983/84. Man bör ha i minnet att vighen är mycket svårinventerad och skrider till häckning sent under säsongen.

Svärta 1 par

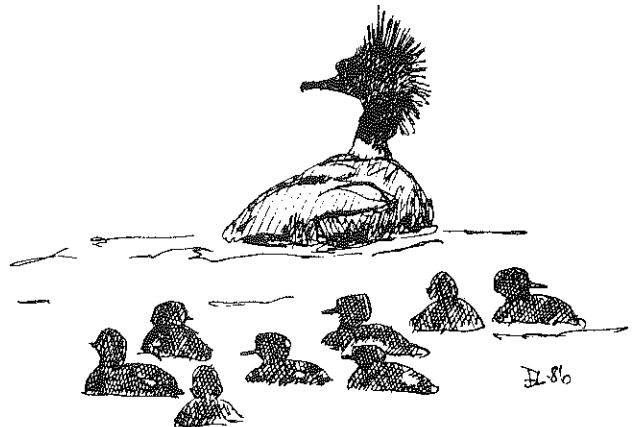
En art som är mycket svårinventerad. Både 1980 och 1983/84 bedömdes 1 par häcka på Ängholmarna. 1939 gjordes 3 bofynd.

Ejder 266 par

Med sina 266 par var ejdern den i särklass vanligaste anden. Samtliga bofynd gjordes på öar och skär. Mer än hälften, 182 bon, hittades på Ängholmarna. Ejdern har expanderat enormt under de senaste decennierna. 1939 fanns 1-2 par på Ängholmarna, 1970 iakttogs 2 kullar och 1980 räknades 75 bon och som nämnts ovan hittades inte mindre än 182 bon 1983/84!

Småskrake 52-53 par

Arten är svårinventerad och populationen uppskattades till 52-53 par, 10 par mer än 1980. Om det speglar en reell ökning är tveksamt. På Ängholmarna har antalet bedömts till 17 par 1939, 20 par 1980 och 16-17 par 1983/84, dvs förvånansvärt stabilt häckningsbestånd.

Småskraken skrider till häckning sent och är svårinventerad

Tabell 1.

Resultatet från kustinventeringen 1983/84 samt jämförande resultat kustinventeringen 1980 och inventeringen av Ängholmarna 1939. Siffrorna anger antalet par. För detaljuppgifter, se tabell i apendix.

	Fårabäck-Bodarna		Bodarna-Nymölla		Nymölla-Valje	
	1980	-83/84	1980	-83/84	1980	-83/84
Knölsvan	6	5	11	7	6	8
Kanadagås	9	5	8	4	2	
Grågås						
Gräsand	17	26	10-11	11	13-15	9*
Snatterand	1			1-2		2
Stjärtand				1		
Bläsand	1				1	2
Kricka	3-4	7	1	1	1	2
Skedand	3	2	2		3-4	4-5
Gravand	21-26	18-20	12-13	17-18	17	11*
Vigg	5	4	9	3	6	2
Svärta						
Ejder		9	1	5		1
Småskrake	7	13	5	10	7	8
Storskrake				1	1	1
Strandskata	29-31	29-32	32	28	31	16*
St strandp	14-15	13	2	3	3-4	4
Roskarl	1	0-1	4	5-6	2	1
Enkelbeckasin	-	2	-	2	-	3
Rödbena	29	20-23	32	32	23	17-18*
Kärrensäppa	5	3-4	2	3	1	2
Skärfläcka	5	2-3				
Havstrut	10	8	7	3	3	5
Silltrut			2	1		

* = antalet par sannolikt underskattat

- = arten ej inventerad

Tabell 1, fortsättning.

	Ängholmarna			Gruarna		1980	1983/84
	1939	1980	1983/84	1980	1983/84		
Knälsvan		20	32	17	25	60	76
Kanadagås		57	62	17	8	93	79
Grågås		3	8			3	8
Gräsand	26	39	42	11	8	90-93	96
Snatterand		2	1	1	1	23	25-6
Stjärtand							21
Bläsand				4		3	2
Kricka			4			5-6	210
Skedand	24	1	1	1		10-11	7-8
Gravand	20	3	4	1	0-1	54-60	50-54
Vigg		2	2	30	6	52	17
Svärta	3	1	1			1	1
Ejder	1-2	75	182	35	69	111	266
Sömskrake	17	20	16-17	3	5	42	52-53
Storskrake						1	2
Strandskata	11	25-28	21-22	6-7	10	123-129	104-108
St strandp	40	1	2			20-22	22
Roskarl	6	1-3	1		1	8-10	8-10
Enkelbeckasin	—	—		—		—	7
Rödbena	27	8	4	1	1	93	74-77
Kärrsnäppa	2					8	8-9
Skärfläcka						5	2-3
Havstrut		35	53-54	7-8	15	62-63	84-85
Silltrut	125	637	350	28	18	667	369

Tabell 1, fortsättning.

	Fårabäck-Bodarna		Bodarna-Nymölla		Nymölla-Valje	
	1980	-83/84	1980	-83/84	1980	-83/84
Grätrut	6	34	95	98		
Fiskeås	120	112-122	121	101	32	15
Skratteås	321			566	32	
Kentsk tärna						
Skräntärna						
Fisktärna	1			1		2
Silvertärna		6-7	12	21-23	8	6
Snätärna	4		2	1	1	
Skärpiplärka	2	1	2	3	2-4	

	Ängholmarna			Gruarna			
	1939	1980	1983/84	1980	1983/84	1980	1983/84
Grätrut	10	4171	4299	636	896	4908	5327
Fiskeås	500	133	64	55	20	461	312-322
Skratteås		94		1520	4	1967	570
Kentsk tärna				53		53	
Skräntärna		17	13	1		18	13
Fisktärna	100	15				16	3
Silvertärna	50	26-27	3	2-3	4	48-50	40-42
Snätärna						7	1
Skärpiplärka	40	13	16	2-4	2	21-25	22

Storskrake 2 par

Häckade i håligheter eller i holkar vid Skräbe-
åns utlopp och i Valjeviken med totalt 2 par.

Strandskata minst 104-108 par

Strandskatan var den talrikaste vadararten, med
minst 104-108 par. Antalet par har troligen
underskattats mellan Nymölla och Valje. Den
kräver välbetade, ganska torra strandängar, men
fördrar också grusig, blockig och vegetations-
fattig strand. Strandskatan var den enda vada-
rart som ökat på Ängholmarna sedan 1939 då
det fanns 11 par jämfört med 25 par 1983/84.

Större strandpipare 22 par

Arten häckar sparsamt på välhävade, gärna
grusiga strandängar. Av de 22 paren fanns mer
än hälften mellan Fårabäck och Bodarna. På
Ängholmarna har en drastisk nedgång skett,
från 40 par 1939 till 1-2 par under 1980-talet.
Framsta orsaken till detta är sannolikt den
kraftigt minskade kreaturshävden.

Roskarl 8-10 par

Den i Skåne exklusiva roskarlen förekommer
sällsynt på betade, grusiga och steniga strand-
ängar. Vid inventeringen noterades 8-10 par, de
flesta mellan Bodarna och Nymölla. På Äng-
holmarna har den minskat från 6 par 1939 till
något enstaka par under första halvan av 1980-
talet.

Enkelbeckasin 7 par

De sju paren noterades inom fuktiga, tuviga
områden, ofta en bit in från strandlinjen.

Rödbena 74-77 par

Den efter strandskatan vanligaste vadararten
med sammanlagt 74-77 par. Liksom för en del
andra arter är antalet troligen underskattat
mellan Nymölla och Valje. Rödbenan föredrar
hårdbetade områden, men finns ofta kvar en tid
efter det att hävden upphört. Den minskade
hävden är förmodligen främsta orsaken till
minskningen på Ängholmarna. Den fanns här
med 27 par 1939, 8 par 1980 och bara 4 par
1983/84.

Kärnsnäppa 8-9 par

Arten häckade inom tre välvgränsade, mindre
områden - Vannebergaholmen, nordväst om
Bodarna och Långholmarna - med sammanlagt
8-9 par. Kärnsnäppan är den art som kräver de
mest kortbetade, fuktiga strandängarna. Arten
har minskat kraftigt sedan 1930-talet då 20-25
par bedömdes häcka (Emanuelsson & Kjellén
1981, Tjernberg 1985). Även om antalet inte
minskat mellan 1980 och 1983/84 så återfanns
den inte på två lokaler vid den senaste invente-
ringen. På Ängholmarna fanns 2 par 1939, men

inga under första halvan av 1980-talet.

Skärfläcka 2-3 par

Har häckat sporadiskt under 1970-talet. En
mindre population tycks nu ha etablerats och
1983/84 noterades 2-3 par.

Havstrut 85 par

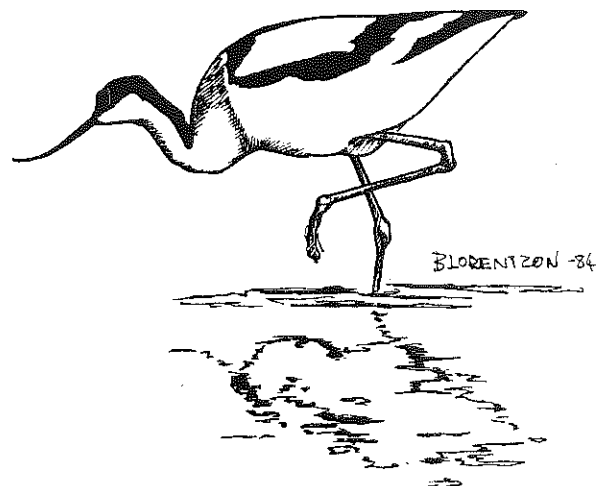
Häckade i enstaka par eller i små löst samman-
hållna kolonier, med ca 85 par. Den fanns inte
på Ängholmarna 1939, men 1957 noterades 2-3
par. Därefter har en kontinuerlig ökning skett
och på ögruppen fanns ca 35 par 1980 och 53-
54 par 1983/84. En ökning under senare tid har
även skett på andra håll i Sverige (SOF 1990).

Silltrut 370 par

Vid inventeringen bedömdes ca 370 par häcka,
vilket är en kraftig minskning från 1980 då ca
670 par registrerades. Sett över tiden från 1939,
har först en succesiv ökning skett fram till
1980, varefter antalet minskat igen; 125 par
1939, 200 par 1957, 300 par 1967, 500 par 1971,
640 par 1980 och 350 par 1983/84. En avsevärd
minskning av silltrutspopulationen har skett på
flera lokaler utmed södra östersjökusten sedan
slutet av 1970-talet (Andell & Nilsson 1987b,
SOF 1990).

Gråtrut 5300 par

Gråtruten var den helt dominerande måsfågeln,
med ca 5300 par (varav 5266 bon räknades).
Den expanderade på Ängholmarna i förhållan-
devis lugnt tempo mellan 1939 och 1971, från
10 till 700 par. Därefter skedde en formlig
explosion och en sexdubbling ägde rum till
1980 då inte mindre än 4170 par bedömdes
häcka. Antalet var ungefär detsamma 1983/84,
4300 par. Den nedåtgående trenden från mitten
av 1970-talet i övriga delar av Skåne (Andell &
Nilsson 1987b) har inte kunnat bekräftas här.

Skärfläckan häckar sällsynt vid kusten

Fiskmås 312-322 par

Häckade på öar och större stenar med 312-322 par. På Ängholmarna har arten minskat markant och minskningen har pågått in på 1980-talet. 500 par konstaterades 1939, 133 par 1980 och 64 par 1983/84. Även på Gruarna minskade fiskmåsen under första halvan av 1980-talet med mer än femtio procent, från 55 till 20 par. När det gäller de strandnära häckarna har minskningen inte varit lika kraftig. Vid inventeringen 1980 noterades 273 par och 1983/84 228-238 par.

Skrattmås 570 par

Skrattmåsen häckade i kolonier med ca 570 par på mindre strandnära öar. De riktigt stora koloniernas tid tycks vara förbi. Liksom på många andra håll i Skåne har skrattmåsen minskat kraftigt utmed kusten under 1980-talet. På Gruarna räknades 1520 bon 1980. Tre år senare fanns inte ett enda bo på denna ögrupp. Troligen fanns hela eller delar av kolonin på den närbelägna Vällholmen, på blekingesidan av Valjeviken. För Ängholmarna har skrattmåsens "uppgång och fall" kunnat följas: 0 par 1939, 75 par 1957, 150 par 1967, 600 par 1971, 94 par 1980 och 0 par 1983/84.

Kentsk tärna 0 par

Under inventeringsåret fanns arten inte häckande inom området, men väl några hundra meter öster därom, i en skrattmåskoloni på Vällholmen på blekingesidan av Valjeviken. Den första kända häckningen i nordöstra Skåne ägde rum 1945 då 8 par upptäcktes på Ängholmarna. Kulmen nåddes i början av 1970-talet då ca 150 par häckade i anslutning till en skrattmåskoloni på Ängholmarna. 1980 inräknades 53 bon i en skrattmåskoloni på Gruarna.

Skräntärna 13 par

Häckade med 13 par på ön Trueskär, tillhörande Ängholmarna. Etablerade sig i skärgården 1977 med 2 par. Därefter har den ökat och stabiliserat sig kring 15-20 par. 1980 hittades 18 bon, 17 på Ängholmarna och 1 på Gruarna.

Fisktärna 3 par

Arten har minskat från 16 par 1980 till endast 3 par 1983/84. På Ängholmarna har en successiv minskning skett; 100 par 1939, 15 bon 1980 och 0 par 1983/84. Motsvarande minskningar har vi inte sett rapporterade från andra delar av landet.

Silvertärna 40-42 par

En liten minskning har skett från 1980, då 48-50 par noterades, jämfört med 40-42 par vid den senaste inventeringen. På Ängholmarna har minskningen varit mer påtaglig, 50 par be-

dömdes häcka här 1939, 26-27 par 1980 och bara 3 par 1983/84. Under åttiotalet har allt fler silvertärnor börjat häcka på strandnära öar och på strandängar längs kusten.

Småtärna 1 par

Häckar sporadiskt och i litet antal. Ett par häckade 1983/84 och 7 par 1980.

Skärpiplärka 22 par

Häckade med 22 par, de flesta på öarna. Vid utvärderingen av grundmaterialet från 1980 års inventering bedömdes antalet par vara ungefär lika stort som 1983/84 (jämför dock Elmfors 1980). På Ängholmarna har skärpiplärkans antal mer än halverats, från ca 40 par 1939 till ca 15 par under första halvan av 1980-talet. Den minskade beteshävdens bör ha bidragit till att öarna blivit mindre lämpliga som häckningslokaler.

Funna bon av några jaktbara sjöfåglar i förhållande till antalet par gråtrutar

Antalet funna bon av ejder, gräsand och kanadagås på Ängholmarnas olika öar har i figur 3, sidan 15, markerats mot antalet par av gråtrut. För alla tre arterna gäller att flest bon hittades på de öar som hyste de största gråtrutkolonierna (700-1100 par).

Förteckning över kustens fåglar och beskrivning av några ornitologiskt intressanta områden innanför stranden

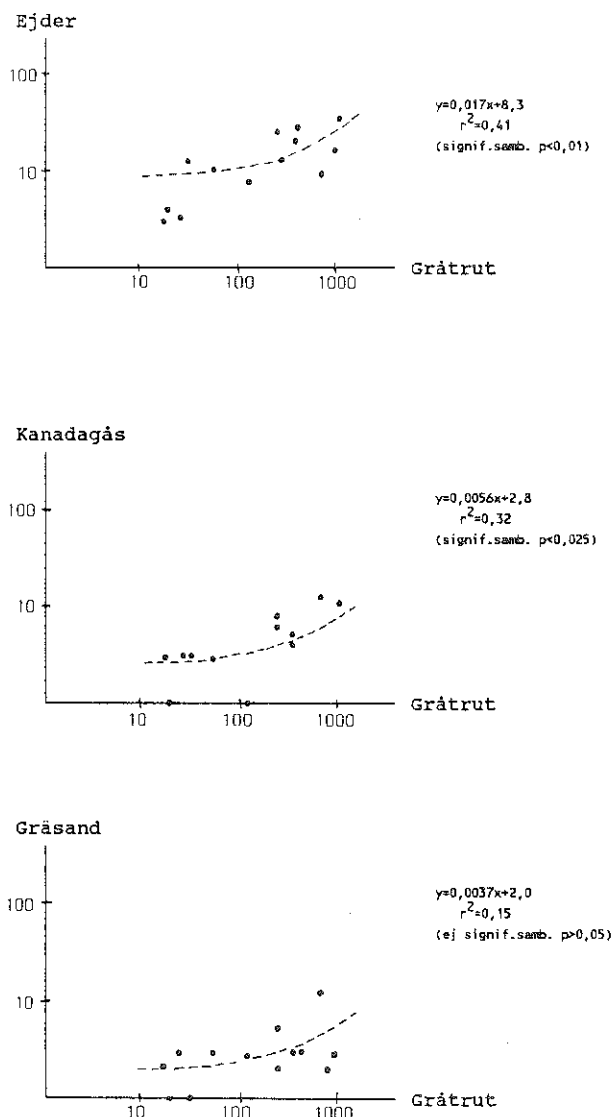
Fram till 1984 har 109 arter vid något tillfälle bedömts häcka och 218 arter observerats längs kusten mellan Färabäck och Valje. Antalet regelbundet häckande arter (under perioden 1980-1984) uppgår till 97. En artlista över årsvisa och tillfälliga häckare, rastare och övervintrare samt regelbundna besökare (häckande utanför området) och överflyttare (sällan rastande) finns i appendix, tabell II.

På sandheden väster om Landön finns speciella torrmarksfåglar som har sin huvudsakliga utbredning längre söderut längs kusten. Fält-²³piplärkan häckar med några par. Trädlärkor och dubbeltrastar, som har sina bon i furet väster om heden, utnyttjar de magra betesmarkerna för födosök.

Under hösten utgör stranden nedanför sandheden en av de pålitligaste rastplatserna utmed kusten för rödstrupig piplärka, lappspurv och snöspurv.

De grovvuxna furorna, som fortfarande finns kvar i Vannebergaholmsfuret norr om Landön, är viktiga dagvilo- och övernattningsplatser för

Figur 3. Sambandet mellan antalet par av ejder, kanadagås och gräsand och antalet par av gråtrut på Ängholmarna 1983/84. Varje punkt i diagrammen representerar en ö.

en del av det stora beståndet av havs- och kungsörnar som brukar övervintra längs kusten och som under många år stödfodrats i närheten av furet.

Furet utgör också en värdefull häckningslokal för rovfåglar. Under början av 1980-talet har tornfalk, lärkfalk och ormråk regelbundet häckat. Skogsduvan utnyttjar gamla bohål efter spillkråkan och häckar med flera par i furet.

De buskrika betesmarkerna mellan Tosteberga ängar och Gyetorp och vid Krogstorp utgör genom sin kustnära belägenhet och den rika förekomsten av bär-, frukt- och nötbärande buskar viktiga rastplatser under fåglarnas höststräck och födosöksområden för övervintrande fåglar.

Ur häckningssynpunkt är det inte förekomsten av enskilda ovanliga arter som gör betesmarkerna intressanta, utan snarare art- och

individrikedomen. Alla i Sverige förekommande arter av sångarsläktet *Sylvia*, utom höksångaren häckar regelbundet. Höksångaren har däremot iakttagits vid flera tillfällen under häckningstid på 1970- och 1980-talet. Vid inventeringen av Ängholmarna 1939 häckade den med några par på Brödjeholmen (Hallberg 1941). Utöver sångarna, häckar många andra arter som är karakteristiska för det halvöppna busklandskapet, såsom gulsparv, steglits, hämpling, törnskata och buskskvätta.

Områdets värde för rastande och övervintrande sim-, vadar- och måsfåglar samt något om kusten som sträcklokal

Kuststräckan mellan Fårabäck och Valje utnyttjas som rast- och övervintringslokal av stora mängder fåglar.

Under början av höststräcksperioden rastar många arter vadare, tidigt flyttande änder och måsfåglar samtidigt som många häckfåglar är kvar i området. Antalet rastande fåglar är svårt att uppskatta och skiftar från dag till dag. Vadarfåglarna domineras av storsnäppor (släktet *Tringa*) och bland änderna är gräsand, kricka, bläsand och småskrake vanligast. Det är inte ovanligt med dagssiffror på flera hundra vadare och ett par tusen änder.

Under senhösten är det fortfarande mycket änder som är under flyttning och som tillfälligt rastar inom området.

Beroende på isförhållanden kan upp till 10 000 änder och ett stort antal måsfåglar övervintra. Simfåglarna domineras av vigg (500-6000), knipa (500-1500), gräsand (300-2000) och knölsvan (50-250). Siffrorna inom parentes anger normala dagssiffror.

Flera tusen sädgäss och kanadagäss, som under perioden oktober till mars söker föda på innanförliggande åker- och betesmarker, utnyttjar grunda, strandnära områden utmed kusten för övernattnings och vid besök under dagen för att dricka vatten och idka fjädervård.

Även om systematiska räkningar inte utförts under våren kan man anta att förekomsten av rastande fåglar är sparsammare då än under hösten. Artsammansättningen skiljer sig dock inte åt mellan årstiderna.

Genom den ledlinjevidkan kusten har på landsträckande fåglar under flyttningen söderut om hösten, har under sträckräkningar imponerande dagssiffror för flera fågelarter noterats. Sålunda har under fina sträckdagar 10 000-tals finkar, grönsiskor och ringdurvor och 100-tals sparvhökar, bivråkar, ormråkar och fjällvråkar observerats. Det är framför allt dagar med måttliga till friska vindar från västsektorn som sträcket koncentreras till kusten.

DISKUSSION

Kuststräckan och ögrupperna mellan Fårabäck och Valje hyser en artrik och för flera arter individrik fågelfauna. Under kustinventeringen 1983/84 bedömdes sammanlagt 7600 par ha häckat. Trut- och måsfåglarna dominerade helt och antalet av dessa uppgick till 6000 par. Gråtruten svarade ensam för 5300 par.

För flera arter utgjorde den nordostskånska kustpopulationen under första halvan av 1980-talet en betydande del av det skånska totalbeståndet, tabell 2. För kanadagåsen, snatteranden, gråtruten och silvertärnan låg andelen mellan 38 och 53 %. Några arter har i princip sina enda skånska häckplatser här. Det gäller svärtan, roskarlen, silltruten och skräntärnan.

Tabell 2. Den nordostskånska kustfågelpopulationens andel av det totala skånska beståndet för några arter i början av 1980-talet. Arter med minst 10 % av det skånska beståndet är medtagna. Uppgifterna bygger på kustinventeringen 1983/84 och på uppgifter från Karlsson & Kjellén (1984), Andell (1986), Andell & Nilsson (1987 a, b, c), Andell m fl (1987) och Gärdenfors (1990). Siffrorna avser antalet häckande par.

Art	Hela Skåne	Nordostskånska skärgårdskusten	
Knösvan	500	76	15 %
Kanadagås	150	79	53 %
Snatterand	minst 13	minst 5-6	40 %
Svärta	0-5	1	100 %
Småskrake	500	52-53	10 %
Strandskata	950	104-108	11 %
Roskarl	8-10	8-10	100 %
Kärnsnäppa	90	8-9	10 %
Havstrut	630	85	13 %
Silltrut	370	370	100 %
Gråtrut	14000	5300	38 %
Fiskmå	1800	312-322	18 %
Skräntärna	12-18	13	100 %
Silvertärna	100	40-42	40 %
Skärpiplärka	100	22	22 %

Genom att inventering av hela eller delar av skärgårdskusten i nordöstra Skåne skett vid tre tillfällen, med olika långa tidsintervall emellan, har intressanta exempel på beståndsförändringar under både kortare och längre tidsperioder kunnat belysas.

Beståndsförändringar speglar ibland bilden av ett större skeende och utgör del av ett generellt mönster. Gråtruten utgör ett bra exempel på detta. Ökningen har följt samma mönster på Ängholmarna som i hela Västeuropa (Cramp & Simmon 1983). Orsaken till den kraftiga expansionen uppges ofta vara förbättrad födotillgång genom den ökade mängden sopor som läggs på dåligt skötta tippor och det ökade havsbaserade yrkesfisket med åtföljande rensning av fisken till sjöss.

Den ökade trutförekomsten kan i sin tur vara orsaken till andra förändringar som noterats.

Truten kan tänkas påverka antalet häckande par av andra arter på flera vis, tex genom predation på ägg och ungar eller genom konkurrens om lämpliga boplatser. Någon av dessa faktorer kan ha bidragit till det minskade antalet häckande fiskmåsar, silvertärnor och fisktärnor på Ängholmarna.

Stora trutkolonier medför också en kraftig kvävegödsling som i sin tur medför en snabb tillväxt av högvuxna örter. I kombination med generellt försämrade beteshävd på öarna försämrar säkert boplatzbetingelserna för bl a ovan nämnda arter. Möjligen kan gråtruten också spela roll i skrätmåsararnas minskning. Om så är fallet har den indirekt bidragit till kentska tärnans och viggens försvinnande respektive minskning. Dessa båda arter lägger ofta sina bon i skrätmåskoloniernas skyddande hägn.

Det hävdas ofta att gråtruten tar mycket ägg och ungar och därmed utgör ett hot mot jaktbara sjöfåglar. Måhända kan det vara så ibland. Utförda inventeringar visar att så åtminstone inte är fallet på Ängholmarna. Här, liksom på många andra platser, har ökningen av ejder gått hand i hand med trutexpansionen. Från att bara ha häckat med några enstaka par 1970 ökade ejdern till 182 par på Ängholmarna 1983/84. Ejderens kraftiga ökning i Östersjöområdet uppges ofta bero på den genom eutrofieringen ökade förekomsten av blåmusslan (viktig föda för ejdern) och förbudet mot vårjakt.

Kanadagåsen är en annan art som etablerat sig på Ängholmarna efter 1939 och från 1970 och framåt expanderat kraftigt. Slutligen skall nämnas gräsanden. Även denna art har ökat parallellt med gråtruten.

Om dessa tre arter kände sig hotade av gråtruten, borde de undvika att häcka på samma öar som denna och framför allt undvika de öar som hyser många truppar. Av fig 3 framgår att så inte är fallet. Tvärtom hittades 1983/84 flest bon av ejder, kanadagås och gräsand på de öar som hyste de största gråtrutkolonierna (700 - 1100 par). Det finns dessutom ett positivt, om än svagt, samband mellan antalet av ejder, kanadagås, gräsand och antalet gråtrutar.

Som framgår av tabell 3 uppvisar flera arter betydande beståndsförändringar under den korta tidsperioden mellan 1980 och 1983/84. Förändringarna kan spegla reella öknings respektive minskningar, lokala omflyttningar eller in- och utvandring.

Den mest dramatiska ökningen svarar ejdern för (+140 %). Kraftiga minskningar visar typiskt lätttrörliga kolonihäckande arter som kentsk tärna (-100 %) och skrätmås (-71 %).

Silvertärnan visar bara en svag minskning totalt sett, medan en kraftig omflyttning skett från framför allt Ängholmarna till fastlandet eller strandnära öar.

Tabell 3. Exempel på arter som ökat / minskat kraftigt utmed kusten och på öarna mellan 1980 och 1983/84. Siffrorna avser procentuell förändring under tidsperioden

Art	Kusten	Ängholmarna och Gruarna	Totalt
Knölsvan	0	+50	+27
Vigg*	-55	-75	-67
Ejder	+1400	+128	+140
Småskrake*	+63	-8	+25
Havstrut	0	+35	+35
Silltrut		-45	-45
Skrattmå	+60	-99	-71
Fiskmå	-15	-55	-31
Kentsk tärna		-100	-100
Silvertärna	+70	-76	-16

*svårinventerade arter

En mycket betydelsefull faktor för flera av kustens fågelarter är människans utnyttjande av marken som betesmark. Föreställ dig hur sandheden och stranden sydväst om Landön skulle sett ut om inte betesdjuren (och visst trädesbruk) under århundraden hållit landskapet öppet. En mager ekkratt- och tallskog skulle ha vuxit ända ner mot stranden där en buskridå skulle ha bildat övergång mot mållar och andra strandväxter. I vattnet hade vi funnit bestånd av havssäv och kanske bladvass breda ut sig över de grunda bottenarna. Rödbenan, strandskatan och större strandpiparen skulle definitivt inte ha trivts här.

Vadarna är den fågelgrupp som drabbas hårdast när strandängarna längs kusten - och för den delen i inlandet också - aktivt (genom uppodling, utdikning, invallning, utfyllnad, skogsplantering) eller passivt (igenväxning efter upphörd hävd) tas ur bruk.

De enda äldre uppgifter som finns om häckande vadare gäller dels kärrsnäppan längs kusten på 1930-talet (Emanuelsson & Kjellén 1981 och Tjernberg 1985) och dels vadarförekomsten på Ängholmarna 1939 (Hallberg 1941).

Kärrsnäppan är den vadarart som kräver de mest hårdnaggade (=intensivt hävdade) strandängarna och är ofta den art som först drabbas när hävden avtar eller upphör. På 1930-talet bedömdes 20-25 par häcka längs kusten. I början av 1980-talet hade antalet sjunkit till 8-9 par. Även om antalet par var lika stort 1980 som 1983/84 återfanns kärrsnäppan inte på två lokaler vid den sistnämnda inventeringen. Vid en inventering 1990 hade den försvunnit från ytterligare en lokal och finns idag bara kvar vid Vannebergaholmen och Bodarna med sammanlagt 5-7 par (Jönsson 1990).

Livskraftiga svenska populationer av den sydliga rasen av kärrsnäppa finns idag troligen bara kvar vid Foteviksområdet i sydvästra Skåne (Jönsson 1991) och längs Ölands ostkust (Ottosson m fl 1989).

Den avtagande och upphörda hävden har på

Ängholmarna inneburit en drastisk minskning av större strandpipare, roskarl och rödbena. Vid inventeringen 1939 noterades inte mindre än 40 par större strandpipare, dvs nära dubbelt så många som fanns längs hela kuststräckan 1983/84. Under första halvan av 1980-talet häckade bara 1-2 par på Ängholmarna.

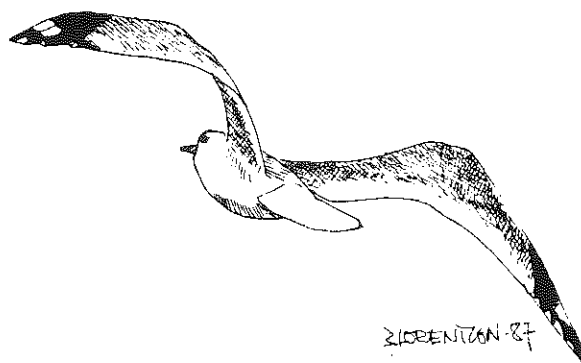
Roskarlen har på motsvarande vis minskat från 6 par till något enstaka par under samma tidsperiod. Samma är förhållandet med rödbenan som häckade med 27 par 1939 men bara fanns kvar med 4 par 1983/84.

Som tidigare nämnts har den minskade hävden sannolikt också varit en av flera bidragande faktorer till silvertärnans, fisktärnans och fiskmåsens kraftiga minskning på Ängholmarna.

En vadarart som märkligt nog fördubblat sin population på Ängholmarna sedan 1939, från 11 till drygt 20 par, är strandskatan. Att den inte drabbats lika hårt av den minskade hävden på öarna kan bero på att den, utöver på rena strandängar, även häckar i anslutning till steninga, vegetationsfattiga strandpartier och på små skär. Varför strandskatan ökat i antal på Ängholmarna har vi ingen förklaring till.

Predation berördes tidigare i samband med diskussionen om gråtrutens expansion. Vi har inga närmare uppgifter om predationens omfattning vare sig längs kusten eller på öarna. Man kan förmoda att flera arter är inblandade. På öarna hittades flera kråkbö, de flesta i större buskar, men i något fall även direkt på marken.

På Lägerholmen noterades grävda gångar på hela ön. Vi fann också gamla (adult) gråtrutar som var ihjälbitna på sina bon. Vi antog från början att gångarna gjorts av råttor, men är numera osäkra. Kan det vara vattensorkar eller möjligen minkar som grävt gångarna och förövat gråtrutarna livet?

Fiskmåsen har minskat kraftigt på Ängholmarna sedan slutet på 1930-talet

FÖRSLAG TILL NATURVÅRDSÅTGÄRDER

Ett av de allvarligaste naturvårdsproblemen idag är den vikande hävden på naturbetesmarker. Problemet kan bara förväntas bli större efterhand som den nya jordbrukspolitiken slår igenom. Hävden upphör först på de mest marginella och svårtillgängliga markerna. Så har fallet varit längs kusten också. Öarna var de som först lämnades. På Gruarna upphörde betet för omkring 15 år sedan och på Ängholmarna upphörde hävden i stort sett helt för bara några år sedan när kreatursprämen hade tjänat ut.

Det skulle vara mycket värdefullt om betet kunde återupptas på några av Ängholmarnas större öar. Insatser måste ske med det snaraste. Igenväxningen går oerhört snabbt genom den gödning trutkolonierna bidrar med.

En önskan är naturligtvis att beteshävd kan fortgå på de ställen utmed kusten där den sker idag, men en prioritering kan snart nog bli nödvändig.

De kustavsnitt som hyser de största ornitologiska värdena och som vi anser vara mest angelägna att bibehålla, förbättra eller återuppta hävden på finns med bland de områden av stort ornitologiskt intresse som redovisas i det följande. De finns också utmärkta på karta, figur 4.

Kuststräckan mellan Östra Hammaren och Käringsören samt sandheden väster om Landön
Genom den varierade strandtopografin och att beteshävden var förhållandevis bra 1983/84 häckade många and- och vadararter. Bl a fanns ca 10 par större strandpipare. På den särpräglade sandheden väster om Landön häckade bland annat fältpiplärka. Den grunda viken nedanför har stor betydelse för rastande gäss, änder och vadare. Det är angeläget att beteshävden säkerställs inom området.

Förekomsten av botaniskt intressanta kalkfuktängar och torrängar utgör kompletterande värden.

Vannebergaholmen, Lyngbyholm och angränsande strandängar

Området utgör en av kusträckans verkliga pärlor. Strandavsnittet är mycket tilltalande för ögat och hyser stora ornitologiska värden. Kärrsnäppan häckar med flera par och skärfläcken har här en av sina säkraste häcklokaler. De grunda havsvikarna utnyttjas av ett stort antal rastande knölsvanor, gäss, änder och vadare. En fortsatt beteshävd är nödvändig. Helst bör får- bete i anslutning till Lyngbyholm undvikas intill dess häckningen för vadare och tärnor avslutats (omkring 15 juni).

Vannebergaholmsfuret

Furet utgör en viktig dag- och nattviloplatz för övervintrande havs- och kungsörnar. I furet häckar flera arter rovfåglar och den hålhäckande skogsduvan. Det vore värdefullt om ett restriktivt skogsbruket kunde bedrivas och att grupper av de äldre furorna sparas. Avverkningar bör helst ske före vinterörnarnas ankomst eller inom begränsade ytor åt gången för att minimera störningar.

Strandäng nordväst om Bodarna

Norr om vägen mellan Tosteberga och Bodarna finns ett välhävdat, låglänt strandängsavsnitt. Det utgör det andra av kustens två återstående kärrsnäppelokaler. Det är angeläget att intensiv hävd bibehålles.

Mellan Tosteberga ängar och Takholmen (inklusive strandnära öar)

Stranden är här blockigare och mindre sandig än längre söderut. Detta är uppenbarligen gynnsamt för roskarlen som häckade med 4 par (=halva skånska beståndet) vid inventeringen 1983/84. Den strandanknutna häckfågelfaunan är art- och förhållandevis individrik. Utmed vissa sträckor skulle en viss röjning av strandnära träd och buskage gynna framför allt häckande vadare. Det är angeläget att god beteshävd upprätthålles.

Strandavsnittet är ganska betydelsefullt för rastande och övervintrande änder.

De innanför stranden buskrika betesmarkerna är viktiga för rastande och övervintrande småfåglar genom det rika inslaget av bär- och nöt-bärande buskarter. Den häckande småfågelfaunan är rik.

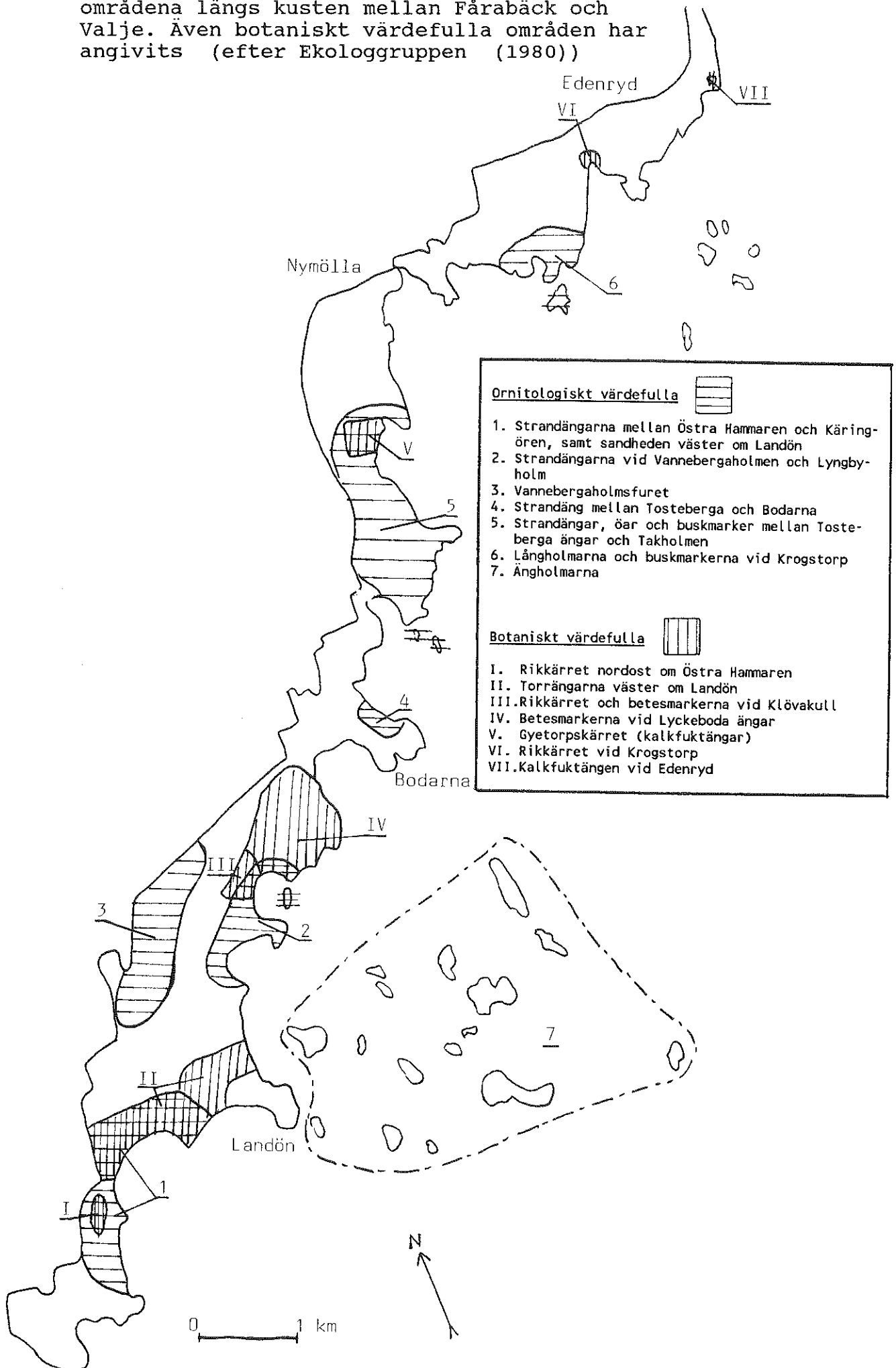
Den örtrika floran inom området och förekomsten av extremrikkärr och kalkfuktängar utgör kompletterande värden.

Långholmarna och de buskrika betesmarkerna mellan Krogstorp och Edenryd

De flacka och låglänta Långholmarna och innanföriggande strandängar har varit av stor betydelse för häckande änder och vadare. Vid inventeringarna i början av åttiotalet fanns både roskarlen och kärrsnäppan häckande. Den försämrade hävden har inneburit att gräset växer sig högre och att buskmarkerna breder ut sig allt närmare stranden. Det är tveksamt om någon av de båda exklusiva vadararterna finns kvar idag. Ingen kärrsnäppa återfanns vid inventering under 1990 (Jönsson 1990).

Områdets storlek, dess mosaikartade struktur med fuktstråk omväxlande med torrare partier och vetskapen om de ornitologiska värden som tidigare funnits här, gör det angeläget att sätta in åtgärdsinsatser i form av buskröjning och intensifierad beteshävd. Även rastande änder

Figur 4. De ornitologiskt mest värdefulla områdena längs kusten mellan Fårabäck och Valje. Även botaniskt värdefulla områden har angivits (efter Ekologgruppen (1980))

och vadare skulle gynnas av dessa åtgärder.

De betade, bär- och nötbuskrika markerna mellan Krogstorp och Edenryd är viktiga för rastande och övervintrande småfåglar. Även den häckande småfågelfaunan är intressant.

Ängholmarna

Ängholmarnas betydelse för häckande kustfåglar, liksom vikten av att hävden återupptas, åtminstone på några av de större öarna, har nämnts tidigare.

SLUTORD

Denna rapport har tillkommit genom insatser från flera personer som förtjänar ett omnämnande och ett varmt tack.

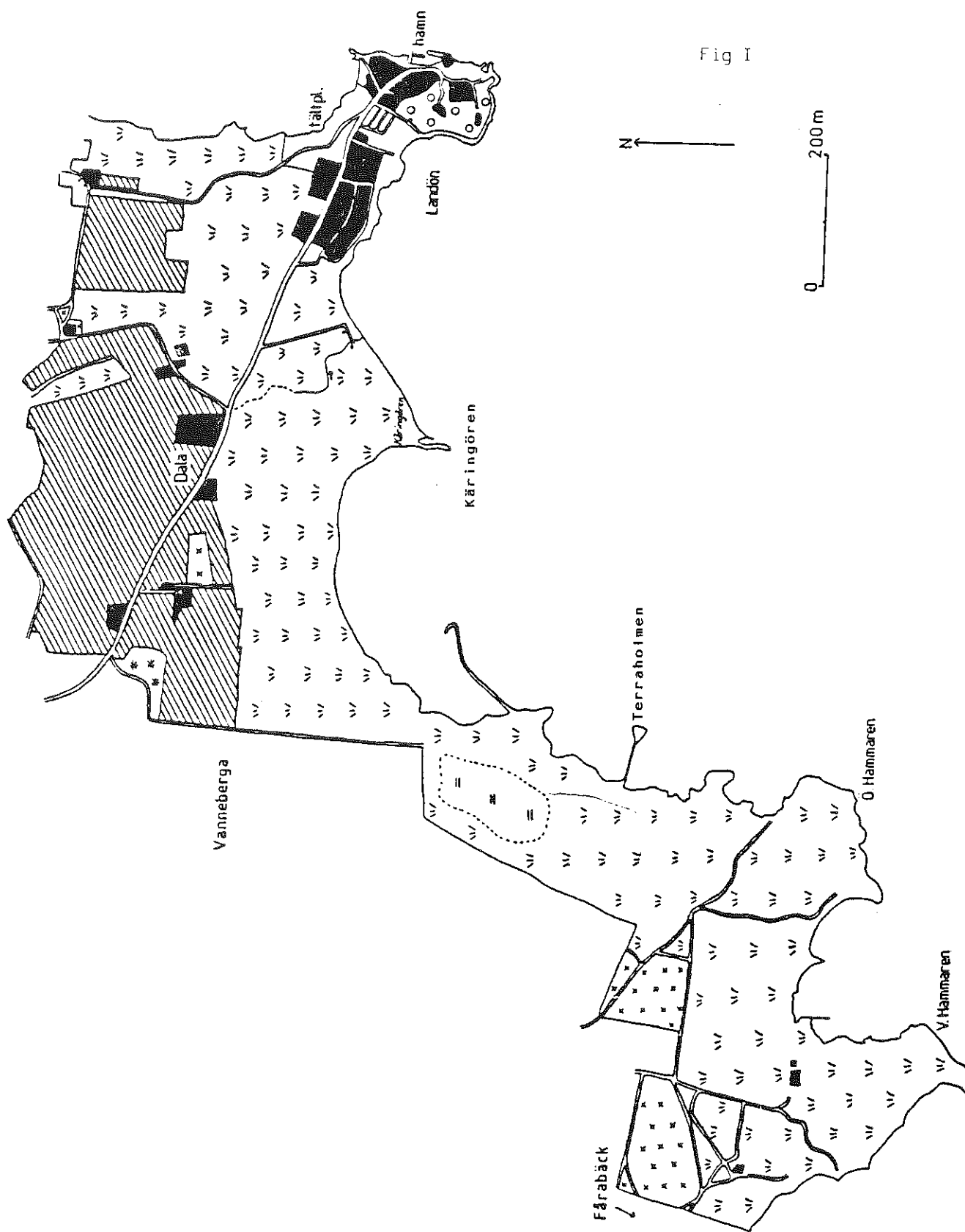
Först de som medverkade vid inventeringen under 1983 och 1984; Kristian Adolfsson, Eva Cronert, Erik och Bodil Heijbel, Ulf Jungbeck, Monica Jönsson, Thomas Lindblad(dy), Benny Lorentzon, Einar Lundstedt, Magnus Ny (huvudansvarig för ett av delområdena), Per Svensson och Bengt-Göran Åkesson.

Benny Lorentzon har brottats med omöjliga tabeller och kartor. Han har som vanligt också bidragit med fina teckningar och lämnat synpunkter på redigeringen av rapporten. Per Svensson har renskrivit den långa artlistan.

REFERENSER

- Andell, P. 1986. Svensk fågelatlas i Skåne: slutrapport. Del 1. Anser 25:253-268.
- Andell, P. Jönsson, P.E. & Nilsson, L. 1987. Svensk fågelatlas i Skåne. Slutrapport. Del 3. Anser 26:97-110.
- Andell, P. & Nilsson, L. 1987a. Svensk fågelatlas i Skåne. Slutrapport. Del 2. Anser 26:9-26.
- Andell, P. & Nilsson, L. 1987b. Svensk fågelatlas i Skåne. Slutrapport. Del 4. Anser 26:161-178.
- Andell, P. & Nilsson, L. 1987c. Svensk fågelatlas. Slutrapport. Del 5. Anser 26:241-258.
- Cramp, S. & Simmon, K.E.L. (red.). 1983. The Birds of the Western Palearctic, vol III. Oxford.
- Ekologgruppen. 1983. Kuststräckan Fårabäck - Edenryd. Historisk markanvändning och naturvärden. Länsstyrelsen i Kristianstads län.
- Elmfors, A. 1980. Rapport från kustinventeringen 1980. Inf. fr. Nordöstra Skånes Fågelklubb nr 5:1980, sid 49-52.
- Emanuelsson, U. & Kjellén, N. 1981. Kärrsnäppan (*Calidris alpina schinzii*) som häckfågel i Skåne 1931-1981. Anser 20:233-240.
- Gadamer, H. 1852. Angabe der im nordöstlichen Schonen vorkommenden Vögel mit besonderer Rücksicht auf die hier brütenden. Naumannia, Band 3, Heft 3, sid 1-19.
- Gärdenfors, U. (red.). 1990. Förteckning över Skånes fåglar. Anser, suppl. 25.
- Hallberg, C.E. 1941. Fågelfaunan på Ängholmarna - en bortglömd skånsk skärgård. Skånes Natur 1941, sid 20-38.
- Jönsson, P.E. 1990. Kärrsnäppan (*Calidris alpina schinzii*) som häckfågel i Skåne 1990 - numerär, kläckningsframgång och populationsutveckling. Anser 29:261-272.
- Karlsson, J. & Kjellén, N. 1984. Knölsvanens förekomst i Skåne. Anser 23:219-234.
- Ottosson, U., Johansson, K. & Pettersson, J. 1989. Häckfågelbestånden av and- och måsfåglar samt vadare på Ölands strandängar. Calidris 18:47-87.
- Persson, H. 1990. Grågåsen i Skåne inför 90-talet. Anser 29:147-152.
- Schönbeck, E. 1987. Landöskärgårdens fågelliv genom ett halvt sekel. Skånes Natur 4:1987, sid 219-226.
- SOF. 1990. Sveriges fåglar. 2:a upplagan. Stockholm.
- Tjernberg, M. (red.). 1985. Sydliga kärrsnäppan *Calidris alpina schinzii* i Sverige. Naturvårdsverket, rapport, PM 1928.
- Wallengren, H.D.J. 1849. Foglar i nordöstra Skåne. Översigt af Kongl. Vetenskaps-Akademiens Förhandlingar 6:307-312.

APPENDIX. Figur I - IV. Markanvändningen vid kusten 1983 (från Ekologgruppen (1983))

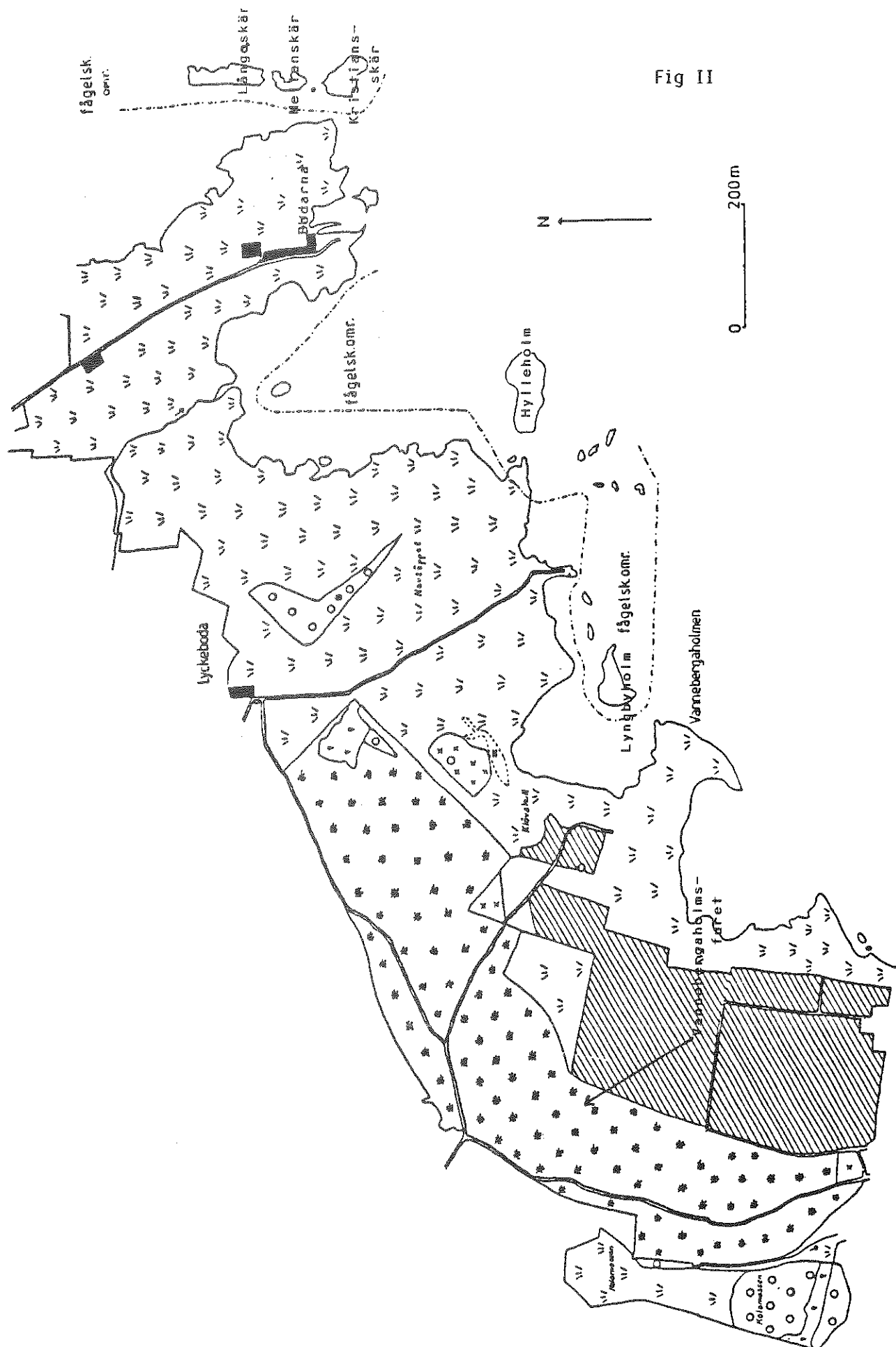
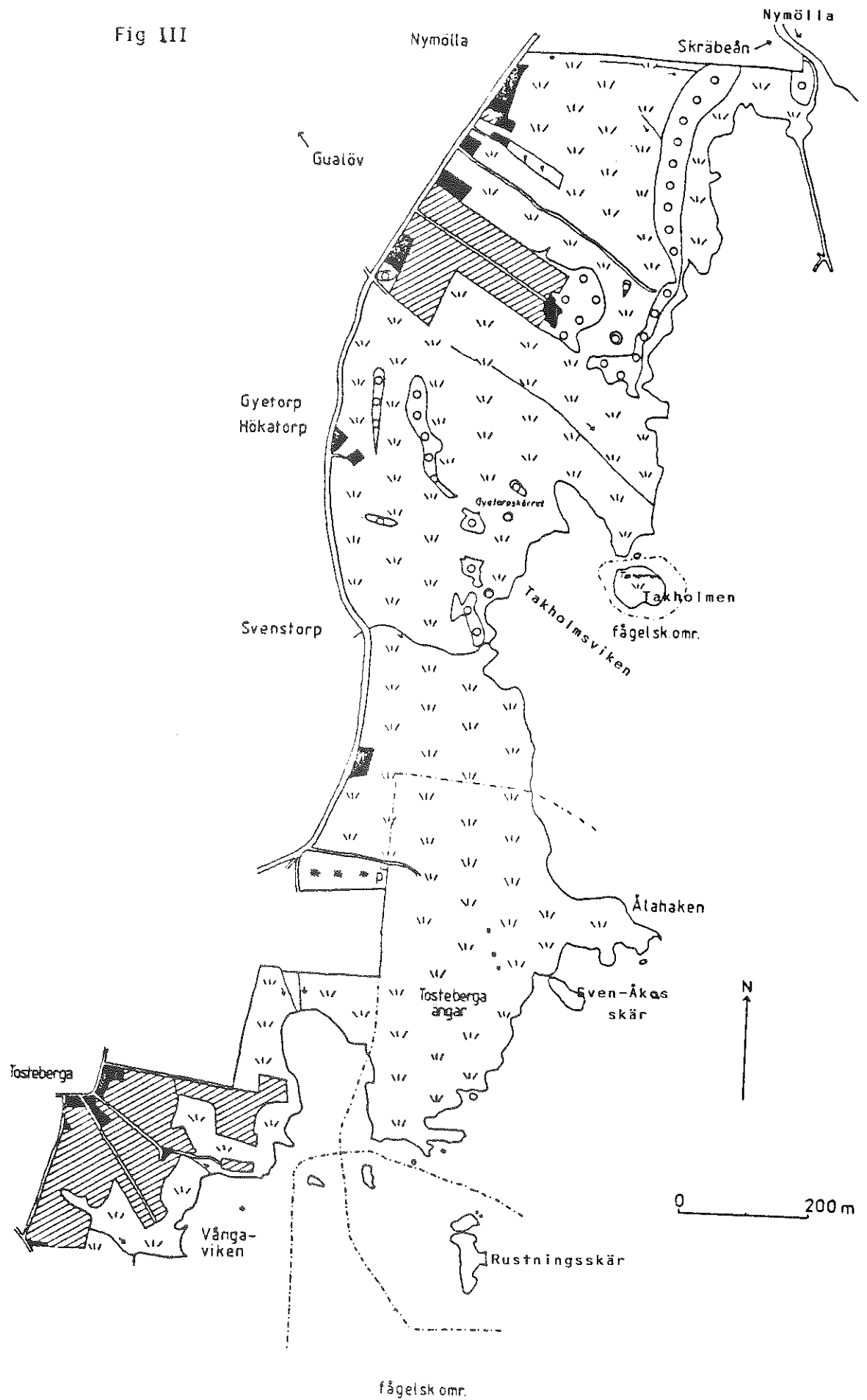
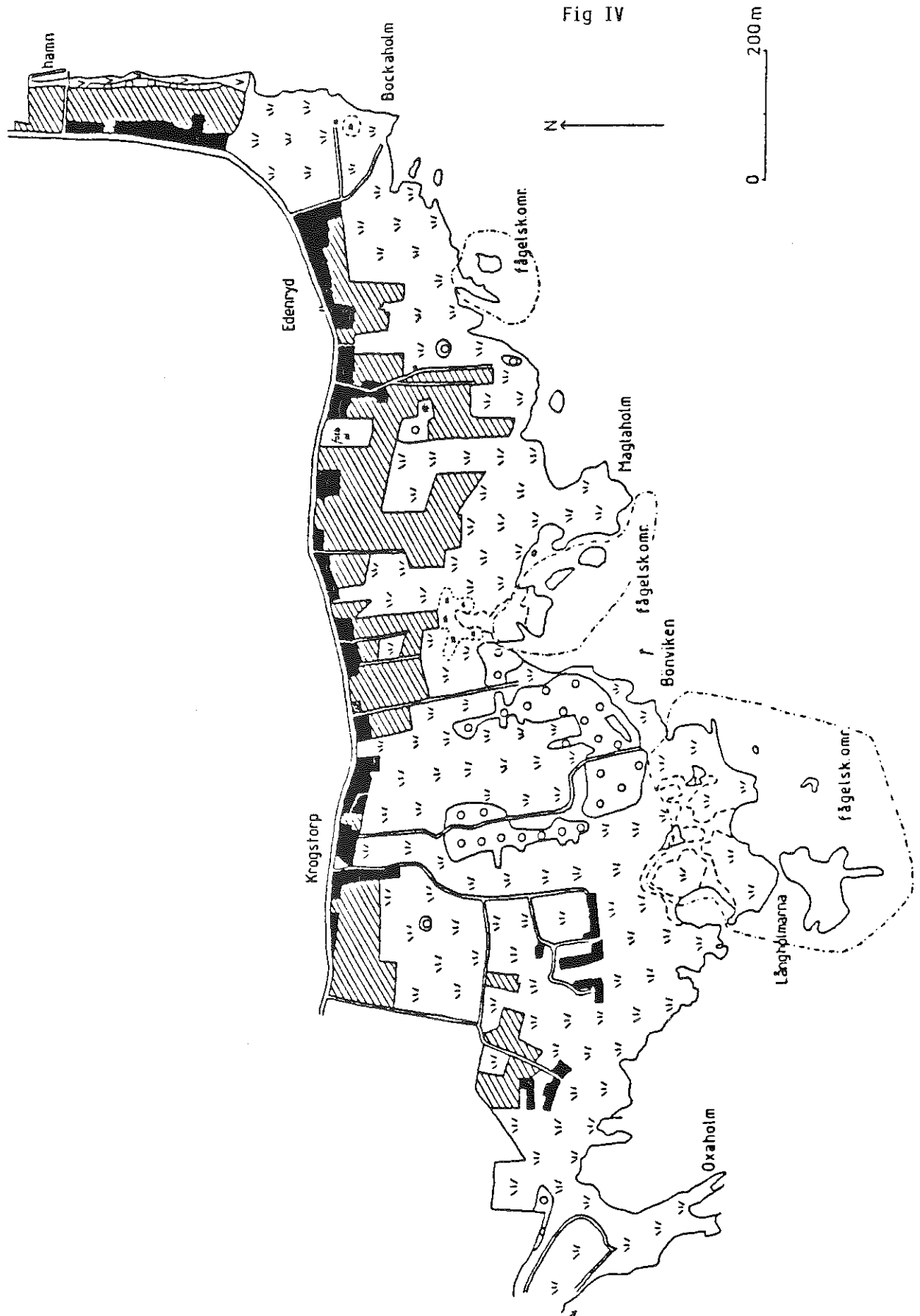

Fig III

APPENDIX

Tabell I. Resultat från kustinventeringen 1983/84. Inventeringsresultaten från 1980 är angivna inom parentes. Siffrorna avser antalet häckande par om inget annat anges. (σ =hane, φ =hona, p=par)

ART/ AVSNITT	A1	A2	A3	A4	A5	A6
Knölsvan	1bo(1bo)	1bo(1bo)				
Kanadagås		1bo(1bo)				
Grågås						
Gräsand	4(2)	(1)	2(2)		4(3)	1(1)
Snatterand						
Stjärtand						
Bläsand						
Kricka				1p 830512	1 φ 830605 1p 840609	4 φ /1 830605 3 φ 830606
Ärta						
Skedand					3 φ 830512 1 φ 830518 1p 840609	1p 840503
Gravand	1-2(3)	1(0-1)	1(2)	1	3(3)	2-3(4)
Vigg						
Svärta						
Ejder		2bo				
Snäskrake	0(1)	1	1(1)		0(0)	4
Storskrake						
Strand- skata	1-2(2)	1	3(3)		3-4(4)	2(2)
St strand- pipare	1		3(3)		3(5)	2(5)
Roskarl	(1)					
Enkel- beckasin					1	
Rödbena	0-1(2)		1(3)		4-5(5)	2(10)

ART/ AVSNITT	A1	A2	A3	A4	A5	A6
Kärrensäppa					(1)	
Skärfläcka						(4 bo)
Havstrut		2p, 1bo(1p)				
Silltrut						
Grätrut	1bo	2 bo (~3)				
Fiskmäis	1bo(1)	13bo 40-50p (~60p)	9bo		2bo(3)	1bo
Skratteas	(60bo)					
Kentsk tärna						
Skräntärna						
Fisktärna						
Silver- tärna	1		1			
Smätärna				(2)		
Skärpip- lärka	(2)			lex 830512		

ART/ AVSNITT	A7	A8	A9	A10	A11	A12
Knölsvan						
Kanadagås	(1bo)					
Grågås						
Gräsand	3(5)		5(3)			2
Snatterand						
Stjärtand			1p 830519			
Bläsand						
Kricka					3p 840619	6ex 840427 1p 840507 3p 840619
Arta						
Skedand			1p 830608			1p+1 840427 2p 840428
Gravand	(5)	1(0-1)	3(1-3)		1(3-4)	4
Vigg						4(4)
Svärta						
Ejder						
Småskrake	2(2)		2(1)			
Storskrake						
Strand- skata	1-2(1)	2 (1)	2(1)	2(2-3)	3(5)	5(4)
St Strand- pipare	1				1(1-2)	
Roskarl					0-1	
Enkel- beckasin						1
Rödbena	1	1	2	1-2(1)	3(3)	5(3)
Kärrensäppa			(1)	1-2 1983 2 1984 (3)	2 1983 1 1984	
Skärfläcka					2-3 1983 1 1984 (1)	

ART/ AVSNITT	A7	A8	A9	A10	A11	A12
Havstrut						
Silltrut						
Grätrut						
Fiskeås	6bo				1bo	
Skratteås						
Kentsk tärna						
Skräntärna						
Fisktärna	(1)					
Silver- tärna	2bo				1-2, 1 bo 1984	
Söätärna					(2)	
Skärpip- lärka						

ART/ AVSNITT	A13				A14	
	Södra ögruppen	Nellersta ögruppen	Hyllehole	Norra ögruppen	Bäcka- skäret	Mellan- öarna & Ytterön
Knölsvan	1bo(1bo)			(1bo)	1bo plundr (1bo)	1bo(1bo)
Kanadagås	1bo(2bo)	1bo(3bo)			(1bo)	1bo
Grågås						
Gräsand		1bo	2bo	1bo	>1bo plundr	
Snatterand						
Stjärtand						
Bläsand						
Kricka			2p840428			
Arta		1p840428				
Skedand						
Gravand						
Vigg	(1)					
Svärta						
Ejder	1bo	1bo	2bo	3bo		
Säskrake	1p840525		2p840525	(2)		
Stor skrake						
Strand- skata	(1)	1	1bo(2-3)	1bo	(1bo)	1bo
St strand- pipare	1		1			
Roskarl						
Enkel- beckasin						
Rödbena		(1p 5/5)	(1p+1ex 5/5)			
Kärrsnäppa						

ART/ AVSNITT	A13				A14	
	Södra ögruppen	Mellarsta ögruppen	Hylleholm	Norra ögruppen	Bäcka- skäret	Mellan- öarna & Ytterön
Skärfläcka						
Havstrut	1bo(2)	1	(>4)	1bo(1)		2bo+1p (2)
Silltrut						
Grätrut	1bo		18bo	1bo(2)	*10, plundrat	(1)
Fiskaås	(1)	2bo(2)	7bo	(3)	>20 plundr (>30,24bo)	23bo(>20p)
Skrattaås					(261bo)	
Kentsk tärna						
Skräntärna						
Fisktärna						
Silver- tärna			1			
Seätärna						
Skärpip- lärka		1				

ART/ AVSNITT			B3			
	B1	B2	Långskär	Heilanskär	Kristians- skär	B4
Knölsvan			2bo(2bo)	0(1bo)	1bo(3bo)	
Kanadagås			2bo(3bo)	1p+pull (2bo)	1bo+3 icke häck p (0)	
Grågås						
Gräsand		2(1)			(1bo)	1p+1bo(2)
Snatterand					1	
Stjärtand						
Öläsand						
Kricka						
Ärta						
Skedand						
Gravand	1	1(1)			0-1	2(2)
Vigg			(5p,1bo)		2	
Svärta						
Ejder			2bo(1bo)	1bo	1bo	
Sjöstörke			1			3(1)
Storstörke						
Strand- skata	1bo(1)	3(3)	2 (2)	1bo(1)	1bo(1)	3(3)
St Strand- pipare						
Roskär	1				0-1	
Enkel- beckasin						
Rödbena	1	4(1)	(1)		1	8(8)
Kärrensäppa		3(2)				
Skärfläcka						
Havstrut		(1)	1bo(1)	(1)	1bo(1)	
Sillstrut			1bo		(2)	

ART/ AVSNITT			B3			B4
	B1	B2	Långaskär	Mellanskär	Kristians- skär	
Grästrut			57bo(~20)	11bo(~20)	22bo(~50)	
Fiskeås	3bo		4bo(30)	3bo(10)	11bo(~30)	(1)
Skratteås						
Kentsk tärna						
Skräntärna						
Fisktärna						
Silver- tärna	7,3bo					
Smätärna	1bo					
Skärpip- lärka	1(1)				(2ex 17/5)	isjung 22/5

ART/ AVSWITT	B5		B6	B7	B8	B9
	Skabbe- skär + Åldr.skär	Rustnings- skär				
Knölsvan	0(1bo)	2bo(3bo)	1bo	1bo(1bo)		
Kanadagås	(1bo)	2 ickehäck p (2plundr bo)				
Grågås						
Gräsand		2(1-2)	(1)	3	(1)	
Snatterand						0-1
Stjärtand						1+pull
Bläsand						
Kricka	1ex840522			1p830513 2p+1f 830515	1p830515	1p830513
Arta						
Skedand				1f 840522		
Gravand		2	2	1(1)	1(2)	4(3-4)
Vigg	1(1)	(3)				
Svärta						
Ejder		1bo				
Smaskrake		2(1)	(1)	1(1)	1	2(1)
Stor skrake						
Strand- skata	(3)	2(3)	(3)	4(2)	2(2)	5(3)
St strand- pipare				1		2(2)
Roskarl	(2)	2(1)		1		1(1)
Enkel- beckasin						2
Rödbena		1(2)	(2)	1	1(3)	*10(8)

ART/ AVSNITT	B5		B6	B7	B8	B9
	Skabbe- skär & Alda.skär	Rustnings- skär				
Skärfläcka						
Havstrut		1bo(2)				
Silltrut						
Örtrut		7bo(5)				1bo
Fiskaas	75bo(*35)	3, 1bo (>5)		2bo		
Skratteas	256bo	310bo				
Kentsk tärna						
Skräntärna						
Fisktärna						1p
Silver- tärna		8bo(*10)		2-3		4-5, 1bo (2)
Seätärna		(2)				
Skärpip- lärka						1

ART/ AVSNITT	B10	B11	C1	C2	C3	C4
Knölsvan			2bo	1bo(4bo)	2bo(1bo)	3bo(1bo)
Kanadagås		1 icke- häck par	1	(2bo)		
Grågås						
Gräsand	0(2)	2(1)	2(6)	2(2)	2(3-4)	3(2-3)
Snatterand			1(1p16/5)	1		
Stjärtand						
Bläsand			4829840610 (18 29/5)	2(1)		
Kricka				2 varav 18+pull(1)		
Arta				18 830513 18 840613		
Skedand			1(1)	1-2(1)	2(1-2)	
Gravand	2(1)	1(2)	4(4)	3(6)	2(3)	2(4)
Vigg			1(6)	1		
Svärta						
Ejder				1p+pull		
Snäskrake			2	2(3)	2(2)	2(1)
Storskrake		1812pull (18+pull)			1811pull 840605	
Strand- skata	2(3)	2(2)	4(7)	>2, 6p840610 (13)	5(7)	5, 1bo (4)
St Strand- pipare		1p3/6	1	3(3-4)		
Roskarl				1(2)		
Enkel- beckasin			1ex840610	1ex840610	1sj 22/5	
Rödbena	1(3)	4(4)	3-4(5)	6(10)	6(4)	2(4)

ART/ AVSNITT	B10	B11	C1	C2	C3	C4
Kärrenäppa			1 sj 830513	2 sj 830513 1ex 840613 (1)		
Skär/läcka						
Havstrut	(1)			4bo Mäseskär (1)	(2)	1
Silltrut						
Grätrut						
Fiskaas	(>10)		(2)	4bo (14 varav 7bo)	2bo(1)	9bo(>15)
Skrattmåss				(35bo)		
Kentsk tärna						
Skräntärna						
Fisktärna			1			1
Silver tärna				4,1bo (4)	2,1bo (3)	(1)
Söätärna			1p830513	3-5ex 840610	2ex840605	1ex840519 (1)
Skärpip- lärka				(0-2)	(2)	

ART/ AVSHITT	<u>Ängholmarna</u>					
	Lindö	Märkö	Rakö	Brödje- holmen	Läger- holmen	N. En- hyllan
Knölsvan		(1bo)	5bo(1bo)	4bo(2bo)	1bo(1bo)	2bo(1bo)
Kanadaqås		(3bo)	3bo	12bo(7bo)	1bo(5bo)	3bo(3bo)
Grågås			(1bo)	1p3pull+1p (1bo)	(1bo)	
Gräsand	(1)		3bo(2)	14bo(5bo)	2bo(6bo)	1p1bo(2p)
Snatterand			1p840429	1p+1f 840429		1p840429
Blåsand						
Kricka						
Ärta						
Skedand						
Gravand					1	(1)
Vigg					1p 840516	
Svårta				1p840519		
Ejder	(1bo)	(3bo)	3bo	9bo(12bo)	16bo+1kull (5bo)	3bo(4bo)
Seaskrake	1p(3p2f 4/5)	(3)	5p 19/5 (1p4,5/5)	1ex 10/6 (2)	2	1
Storskrake						
Strand- skata	(3p840519)		1(4)	0-1(2)	1p+2p m. pull 1983 2p 1984	1p(1p)
St strand- pipare			1ex840519			
Roskarl						0(1)
Enkel- beckasin						
Rödbena	(1p 3/5)			(2p 10/5)		(1p 11/5)
Kärrsnäppa						

ART/ AVSNITT	Lindö	Mörkö	Rakö	Brädje- holmen	Läger- holmen	N. En- hyllan
Skärfläcka						
Havstrut	1bo, 1-2 (1)		(1)	1bo (1+1bo)		1(1)
Silltrut		2bo	3bo(1)	55bo (100bo)	60bo (125bo)	(1)
Grätrut	4bo, >10 (2)	5-7bo, >20 (25bo)	26bo(32)	730bo (845bo)	925bo (860bo)	19bo(15bo)
Fiskmas		26bo, >35 (>5)	2bo(1)	5bo+3 (>8)	1bo(>2)	1bo(24bo)
Skrattmas						(80bo)
Kentsk tärna						
Skräntärna						
Fisktärna						(15bo)
Silver- tärna					1	1ø840523 (5bo)
Smätärna						
Skärpip- lärka	1(3 5/5)		3(3)	1s 29/4 (2s 10/5 +ev. 2ex)	2p	1

ART/ AVSNITT	S.En- hyllan	Skadestär	Äggaskär	Klinten	Truesär	Breda- kläppen
Knölsvan	2bo	1bo(2bo)	4bo(1bo)	1bo	4bo(1bo)	2bo(3bo)
Kanadagås	3bo(1bo)	1bo(1bo)	6bo(10bo)	1bo(2bo)	5bo	2bo(3bo)
Grågås						3bo
Gräsand	1bo (1p, 2bo)	1 (2bo)	5bo(4bo)	(3bo)	3bo(3bo)	3bo(2)
Snatterand			1p840429			
Stjärtand						
Bläsand						
Kricka					1p840429	
Arta						
Skedand						
Gravand			1			
Vigg					2p840429	(2)
Svärta				(1x28/5)		
Ejder	12bo	4bo	24bo(10bo)	7bo(6bo)	28bo	10bo(9bo)
Smaskrake	(2)		(2p+2x 28/5)	1p840610 (1p 28/5)	1-2p840610	(2)
Storskrake						
Strand- skata	1bo(0-1)	1(0-1)	1(3p 28/5)		4, 2bo (3p 24/5)	1
St strand- pipare						
Roskarl					(1ex 24/5)	
Enkel- beckasin						
Rödbena	1p840424		1bo(1)		1p840429	(1ex 28/5)
Kärrenäppa						
Skärfläcka						

ART/ AVSNITT	S.En- hyllan	Skadeskär	Äggaskär	Klinten	Truesår	Breda- kläppen
Havstrut	1(3)	1(1)	1	(1)	6(4)	(1bo)
Silltrut		(2bo)	36bo(50)	45bo(40bo)	11bo+10 (180)	18bo(55bo)
Gråtrut	32bo(25bo)	20(5bo)	252bo (250bo)	138bo (100bo)	370bo(370)	57bo(60bo)
Fiskeås	5bo(25)	(15bo,20)	4bo(>5)	1bo(>5)	1bo(>3)	1bo(5)
Skrattmåsar					(10bo)	
Kentsk tärna						
Skräntärna					13bo(17bo)	
Fisktärna						
Silver- tärna			(1-2)			
Snatärna						
Skärpip- lärka	1		1(2)	1 840429 (lex 28/5)	1	

ART/ AVSMITT	Sölves- borgskläp- pen	Kalva holmen	Saltholmen	Skaftet
Knölsvan	1bo(2bo)	3bo(2bo)	1bo(2bo)	1bo(1bo)
Kanadagås	1bo(3bo)	11bo(9bo)	8bo(5bo)	4bo(5bo)
Grågås		3bo		
Gräsand		2bo, 1 (2bo)	2bo(2bo)	3bo(3bo)
Snatterand		3ex840429		1p
Bläsand				
Kricka		3p 840429		
Arta				
Skedand		1p 840429		
Gravand		2(2)		
Vigg		5d/1 840519		
Svärta				
Ejder	1bo(7bo)	33bo(7bo)	12bo(6bo)	19bo(5bo)
Småskrake	(1)	3	(3)	1
Storskrake				
Strand- skata	(1p+1ex 13/5)	4bo+2p (5)	1bo+1p (3 11/5)	1
St strand- pipare			1ex840519 (1)	
Roskarl			1(1ex 11/5)	
Enkel- beckasin				
Tofsvipa		1	1	
Rödbena		(2p 4/5)	1(1p 11/5)	
Kärrensäppa				
Skärfläcka				

ART/ AVSNITT	Sälves- borgskläp- pen	Kalva- holmen	Salt- holmen	Skaftet
Havstrut	(2bo)	2bo+60ad (>15)	5(3)	2bo+1
Silltrut	17bo+5 (30)	2(3)	36bo,50 (50bo)	
Grätrut	(22bo)	1090bo (900)	240bo (310bo)	360bo (350bo)
Fiskmå		5bo(>3)	(>2)	(10bo)
Skrattmå			(4bo)	
Kentsk tärna				
Skräntärna				
Fisktärna				
Silver- tärna		1	(20bo)	
Snatärna				
Skärpip- lärka		2p 840429 (1-13/5)	1	1p 840429

ART/ AVSNITT	Gruarna				
	Norra skär	Östra skär	Söndra skär	Stora Gru	Själörarna
Knölsvan	7bo 1983 3bo 1984 (3bo)	3bo 1983 4bo 1984 (3bo)	3bo 1983 1bo 1984 (7bo)	11bo 1983 13bo 1984 (2bo)	1bo 1983 2bo 1984 (2bo)
Kanadagås 1984	1(1bo)	2bo(2bo)	3bo(5bo)	1bo(8bo)	2bo(1bo+1)
Grågås x kanadagås				1	
Gräsand 1984		(4bo)	1bo(2bo)	7bo(5bo)	
Snatterand			(1bo?)	1	
Stjärtand					
Bläsand		1			
Kricka					
Arta					
Skedand (1p)					
Gravand		0-1(1)			
Vigg(tot30 Gruarna 1980)		3d1? 1983	1? 1983	5bo 1983 (3bo)	1bo+2d1? 1983
Svärta					
Ejder 1984	6bo(2bo)	22bo(11bo)	18bo(11bo)	19bo(10bo)	7bo 1983 4bo 1984 (1bo)
Snäskrake		1p 830603 (3p+6ex 1/6)	1? 830603	1bo+1p+ 2d? 830603	1? 830603
Storskrake					
Strand- skata	2p 1983 1p 1984 (2p16/5)	1p 1983 1bo 1984 (1p16/5)	2p 1983 1-2p 1984 (1p16/5)	3p 1983 2-ev4bo 1984 (1p)	2p 1983 1-2p 1984 (1p15/5 2p16/5)
St strand- pipare					
Roskarl					1bo 1983

ART/ AVSNITT	Norra skär	Östra skär	Södra skär	Stora Gru	Själörarna
Enkel- beckasin					
Rödbena	lex 830603 (lex16/5 & 1/6)				
Kärrensäppa					
Skärfläcka					
Havstrut	1bo 1983 (2)	5p 1983 2bo 1984 (1)	4p 1983 (1)	4p 1983	1p 1983 (2bo+1-2)
Silltrut		2p 1983 17p 1984 (*10)	6bo(3)	15p 1983 0p 1984 (15)	1p 1983 0p 1984
Grätrut, (bo)	72 1983 97 1984 (85)	190 1983 175 1984 (180)	371 1983 271 1984 (241)	204 1983 205 1984 (100)	59 1983 48 1984 (30)
Fiskaas, (bo)	1 1983 1 1984 (>8p)	1 1983 4 1984 (15bo+2p)	8 1983 5 1984 (>5p)	1 1983 10 1984 (>7p)	9 1983 0 1984 (>18p)
Skrattas	(10bo)			(1510bo)	4bo 1983
Kentsk tärna				(53bo)	
Skräntärna			(1bo)		
Fisktärna					
Silver- tärna	1p 1983 (1p 4/6)				2bo+1p 1983 1p 1984 (1p15/5 2p 4/6)
Saätärna					
Skärpip- lärka	(lex 1/6)		1p 840501 (lex 15/5)	1bo 1984 (3ex 1/6)	(1p)

APPENDIX

Tabell II. Förteckning över regelbundna och tillfälliga häckare, rastare och övervintare, samt regelbundna besökare och överflyttare

H = regelbunden häckare (1980-1984)
h = tillfällig häckare (från mitten av 1800-talet)
R = regelbunden rastare (1980-1984)
r = tillfällig rastare (från mitten av 1800-talet)
Ö = regelbunden övervintrare (1980-1984)
ö = tillfällig övervintrare (från mitten av 1800-talet)
() = häckar utanför men besöker regelbundet området,
resp överflyttare men rastar sällan (1980-1984)

Storlom	r	Brunand	R, Ö
Småddopping	r, ö	Vigg	H, R, Ö
Skägddopping	R, ö	Bergand	ö
Gråhakedopping	r, ö	Ejder	H, R, Ö
Svarthakedopping	r, Ö	Alförrädare	ö/r
Svarthalsad dopping	r	Alfågel	R, Ö
Storskarv	R, ö	Sjöorre	r
Häger	R, Ö	Svärta	h, r
Vit stork	r	Knipa	R, Ö
Knölsvan	H, R, Ö	Salskrake	R, Ö
Mindre sångsvan	R	Småskrake	H, R, ö
Sångsvan	R, Ö	Storskrake	H, R, Ö
Sädgås	R, Ö	Bivråk	(R)
Spetsbergsgås	R, Ö	Brun glada	r
Bläsgås	R, Ö	Glada	(H), R
Fjällgås	r	Havsörn	Ö
Grågås	H, R, ö	Brun kärrhök	(H), R
Snögås	r	Blå kärrhök	R, ö
Kanadagås	H, R, Ö	Ängshök	r
Vitkindad gås	R, ö	Duvhök	R, Ö
Prutgås	R	Sparvhök	R, Ö
Gravand	H, R	Ormvråk	H, R, Ö
Bläsand	R	Fjällvråk	R, Ö
Snatterand	H, R	Större skrikörn	(r)
Kricka	H, R	Kungsörn	Ö
Gräsand	H, R, Ö	Fiskgjuse	R
Stjärtand	h, R	Tornfalk	H, R, Ö
Årta	r	Aftonfalk	r
Skedand	H, R	Stenfalk	R, ö
Rödhuva dykand	r	Lärfalk	H, R

Pilgrimsfalk	r	Gråtrut	H, R, Ö
Rapphöna	H, Ö	Havstrut	H, R, Ö
Fasan	H, Ö	Skräntärna	H, R
Vattenrall	r	Kentsk tärna	h, (H), R
Rörhöna	r	Fisktärna	H, R
Sothöna	R, Ö	Silvertärna	H, R
Trana	(R)	Småtärna	H, R
Strandskata	H, R	Svarttärna	(r)
Skärfläcka	H, R	Sillgrissla	r
Mindre strandpipare	H, R	Tordmule	r
Större strandpipare	H, R	Tobisgrissla	r, ö
Fjällpipare	r	Alkekung	r
Ljungpipare	(R)	Skogsduva	H, R
Kustpipare	R	Ringduva	H, R, ö
Tofsvipa	H, R	Turturduva	r
Kustsnäppa	R	Gök	H, R
Sandlöpare	R	Hökuggla	r
Småsnäppa	R	Kattuggla	h, ö
Mosnäppa	r	Hornuggla	h, ö
Spovsnäppa	R	Jorduggla	r, ö
Skärsnäppa	r	Nattskärre	r
Kärrsnäppa	H, R	Tornsvala	H, (R)
Brushane	R	Kungsfiskare	h, R, Ö
Dvärgbeckasin	R	Härfågel	r
Enkelbeckasin	H, R	Göktyta	h
Dubbelbeckasin	r	Gröngöling	h, ö
Morkulla	r	Spillkråka	H, Ö
Rödspov	h, r	Större hackspett	H, R, Ö
Myrspov	R	Mindre hackspett	h, r
Småspov	R	Trädlärka	H, R
Storspov	H, R	Sånglärka	H, R, ö
Svartsnäppa	R	Berglärka	r
Rödbena	H, R	Backsvala	R
Gluttsnäppa	R	Ladusvala	H, R
Skogssnäppa	R	Hussvala	H, R
Grönbena	R	Fältpiplärka	H, R
Drillsnäppa	R	Trädpiplärka	H, R
Roskarl	H, R	Ängspiplärka	H, R, ö
Smalnäbbad simsnäppa	r	Rödstrupig pipplärka	(R)
Brednäbbad simsnäppa	r	Skärpiplärka	H, R
Labbb	(r)	Gulärka	H, R
Dvärgmå	r	Forsärka	(r), ö
Skrattmå	H, R, Ö	Sädesärka	H, R
Fiskmå	H, R, Ö	Sidensvans	R, Ö
Silltrut	H, R	Gärdsmyg	H, R, Ö

Järnsparv	H, R	Korp	H, R, Ö
Rödhake	H, R, ö	Gråsparv	H, Ö
Näktergal	H, R	Pilfink	H, Ö
Blåhake	r	Bofink	H, R, ö
Svart rödstjärt	r	Bergfink	R, ö
Rödstjärt	H, R	Grönfink	H, R, Ö
Buskskvätta	H, R	Steglits	H, R, ö
Stenskvätta	H, R	Grönsiska	h, R, Ö
Ringtrast	r	Hämpling	H, R
Koltrast	H, R, ö	Vinterhämpling	R, Ö
Björktrast	H, R, ö	Gråsiska	R, ö
Taltrast	H, R	Snösiska	r, ö
Rödvingetrast	R	Mindre korsnäbb	R, ö
Dubbeltrast	H, R	Större korsnäbb	r, ö
Kärrsångare	H	Rosenfink	H, R
Rörsångare	H, R	Tallbit	r
Gulsångare	H	Domherre	R, Ö
Höksångare	h*, r	Stenknäck	R, Ö
Ärtsångare	H, R	Lappsparv	R
Törnsångare	H, R	Snösparv	R, Ö
Trädgårdssångare	H, R	Gulsparv	H, R, Ö
Svarthätta	H, R	Ortolansparv	r
Grönsångare	R	Sävsparv	H, R
Gransångare	R		
Lövsångare	H, R		
Kungsfågel	H, R, Ö		
Grå flugsnappare	H, R		
Svartvit flugsnappare	H, R		
Stjärtmes	R, ö		
Entita	H, Ö		
Talltita	H, R, Ö		
Tofsmes	H, Ö		
Svartmes	H, R, Ö		
Blåmes	H, R, Ö		
Talgoxe	H, R, Ö		
Nötväcka	H, R, Ö		
Trädkrypare	H, R, Ö		
Törnskata	H, R		
Varfågel	R, ö		
Nötskrika	H, R, Ö		
Skata	H, R, Ö		
Nötkråka	R, ö		
Kaja	H, R, Ö		
Råka	R		
Kråka	H, R, Ö		

* dokumenterade häckningar under 1930-talet